

Filep István

Karcag 1956

Aczél Tamás

Requiem több szólamra

(Részlet)

tíz év után húsz év után száz év után kora reggel kelünk útra hamubasúlt pogácsával tarisznyánkban hűvös a hajnali szél ébred a nap hóvihar zúg porzik a nyári zápor hosszú az út magunkhoz mit mondjunk mit tanácsoljunk mit ígérjünk legjobb ha nem mondunk semmit nem szolgálunk tanáccsal az ígéretek ösvényeit belepte a gyom egyszer majd elindulunk magunk is megkeresni magunkat nem hozunk se babérkoszorút se havasi gyopárt se márványtömböt se fakeresztet se gyászt se bosszút halljuk ahogy közeledtünk de eltávolodunk ismét magunktól csörtetve zihálva dühösen s már-már kiábrándultan

kik vagyunk honnan jöttünk miért zavarjuk ennen nyugalomunk emlékeink gőgje sérti világunk tökéletes rendjét egyszer majd elindulunk magunk is megkeresni magunkat kúszva bujkálva hason meg hanyatt a világ szennyes csatornahálózatában

a majdnem s a mégsem aljas csapdáit kerülgetve tíz év után húsz év után száz év után ismeretlen sziklás csúcsain a jövőnek egyszer majd elindulunk megkeresni téged egyszer majd elindulsz megkeresni minket egyszer majd elindulunk megkeresni egymást, akik még emlékeztek, aki még emlékezik, akik még emlékezünk

Előszó

Létezik olyan történettudományi hipotézis, mely szerint azok az események, amelyek időben közel esnek hozzánk, amelyek vizsgálatához nincs elegendő távlatunk, az még nem *történelem*, tehát nem közelíthető meg higgadtan és tárgyyszerűen. Ez ellentmondásban áll azzal a ténnyel, hogy az utólagos tudományos szintézisnek a korabeli forrásokra kell támaszkodnia.

A megtörténtek megítéléséből tehát igen nehéz kizárni a szubjektív elemeket - bár a kor tanújának mindenképpen tárgyilagosságra kell törekednie.

E könyvecskében tudatosan választottam a kettős formát. Bár a kronológia összeállításánál is támaszkodtam saját benyomásaimra és emlékeimre, több forrásból is igyekeztem ellenőrizni azokat, illetve felhasználtam az összes dokumentumot, amelyhez hozzáférhettem. Ez nem zárja ki annak a lehetőségét, hogy rendőrségi, katonai irattárakból a későbbiek során előkerülnek olyan fontos dokumentumok, amelyek ezt a történelmi képet tovább árnyalják majd.

A kronológiát egészíti ki az a néhány évvel ezelőtt írásba foglalt emlékezés, amely e zaklatott napok egyik résztvevőjének szemszögéből láttatja az eseményeket, s talán módot ad az olvasónak arra, hogy kicsit belülről lássa 1956 karcagi történetét. A száraz adatok mellett a fiatalabb nemzedékeknek - ha foglalkoztatja őket szülővárosuk múltja, ha tisztában akarnak lenni elődeik, fölmenőik sorsával, akaratával, az azok által vállalt értékekkel - nem árt megtudniuk valamit azoknak a napoknak a hangulatáról is.

Ez a könyv elsősorban Karcag város közönségéhez szól. Ezért csak a közérdekű kérdésekre tértem ki az emlékezésben - a börtönelmények és a továbbiak a személyes sors részét képezik, bár kétségtelenül szintén kínálhatnának támpontokat a történelmi kutatáshoz.

Szeretném, ha a kiadvány nem lezárná, hanem megnyitná az 1956-os karcagi események kutatásának történetét.

Filep István

A karcagi '56 eseménytörténete

SZEPTEMBER

Az ősz kezdetére megélénkül a társadalmi-politikai élet Karcagon. Megindulnak a gazdakörök, s a Tudományos Ismeretterjesztő Társulat közreműködésével több gazdakörben előadások hangzanak el, melyeket élénk politikai vita követ.

A pedagógus ifjúsági szervezet kéthetenként irodalmi és politikai vitákat rendez. Ezeket beszámoló hangzik el a Petőfi Kör vitáiról is.

A kunmadarasi repülőtéren állománygyűlést tartanak, ahol a tisztek budapesti előadók előtt vetik fel a hadsereg - és az ország - gazdasági problémáit, a leszerelt tisztek helyzetét. (Előzőleg műszaki hiba következtében lezuhant egy gép, s két tiszt meghalt.)

OKTÓBER ELEJE

Elénk viták a pedagógus ifjúsági szervezetben az Irodalmi Újság cikkei (Háy Gyula: *Miért nem szeretem a Kucserát*, Novobáczky Sándor: *Különös emberek*) alapján, s részben a sajátos karcagi problémákról.

Több gazdakörben és egyes MDP pártszervezetekben tanárok bevonásával irodalmi esteket rendeznek. Ezek több ízben vitaestekké alakulnak át.

Rajk újratemetésén több karcagi vesz részt; ez, valamint az újságcikkek tovább élezi a hangulatot.

A megyei pártvezetés intenciói alapján a Városi Pártbizottság a Hazafias Népfrontot próbálja felhasználni a hangulat irányítására.

Az ország egyetemlein és főiskoláin tanuló volt karcagi diákok a Fiúkollégiumban tájékoztatják a gimnázium tanulóit az egyetemeken kialakuló diákmozgalmakról, a diákok követeléseiről.

OKTÓBER 20.

Az MDP Városi Végrehajtó Bizottsága a Hazafias Népfronttal közösen értelmiségi nagygyűlést szervez a városháza dísztermében. Az értekezletre meghívják a város orvosait, jogászait, mérnökeket, agronómusait, pedagógusait, az üzemek műszaki vezetőit, a közigazgatás és a kereskedelem irányítóit, néhány TSZ-elnököt és a függetlenített funkcionáriusokat.

A hivatalos nyitó beszéd után élénk vita bontakozik ki. A hozzászólók a gazdasági élet elnehezülését, lakás- és egyéb anyagi gondokat ismertetnek. Kifogásolják, hogy a vezetés nem támaszkodik az értelmiségre, s általában nem becsülik meg a szakértelmet. Többen beszélnek a TSZ-ek nehéz helyzetéről, az ipari üzemek anyagellátásáról, munkaszervezési problémákról. Szó esik a népművelés állapotáról, a sajtóról, a személyi kultuszról, a Rajk-perről. Többen változásokat követelnek.

Filep István gimnáziumi tanár hozzászólásában idézi Háy és Novobáczky cikkeit egyes funkcionáriusokról, a problémák elkenéséről. Javasolja, hogy az ülés hozzon határozatot a szovjet csapatok Magyarországról való kivonásáról, és az általuk elfoglalt laktanyák és lakások átadásáról a rászorulóknak.

Tüdős pártfunkcionárius ledorongoló stílusban ítéli el a hozzászólást, s azt ellenségesnek nyilvánítja. Hangsúlyozza, hogy a szovjet csapatok jelenléte nélkül veszélybe kerülhet a rendszer.

Ennek ellenére a továbbiakban több hozzászóló (Horváth Kiss László, Veréb József, Vecseri László, Dankó István, Ádám Lajos stb.) sürgeti a további változásokat személyi és gazdasági téren. Javasolják a viták folytatását és a helyi Petőfi Kör megszervezését.

Ez az értelmiségi gyűlés volt tulajdonképpen az 1956-os karcagi események elindítója.

OKTÓBER 22.

A város TSZ-eiben, üzeimeiben, iskoláiban élénk viták zajlanak az értelmiségi gyűlésen elhangzottakról. A felszabaduló légkörben több helyen új pártvezetést követelnek, Nagy Imre bevonását a kormányba, nyílt tárgyalást Farkas Mihály és társai ügyében. Megfogalmazódik a kötelező beszolgáltatás csökkentésének vagy eltörlésének igénye.

OKTÓBER 23.

Tovább fokozódik a városban a nyugtalanság.

Ülést tart a Magyar Dolgozók Pártjának városi vezetősége, amelyre meghívják néhány értelmiségi vezetőt, iskolaigazgatót, s tárgyalnak az értelmiségi ankéton elhangzottakról.

A Szabad Nép e napi számában megjelent *Új tavaszi seregszemle* című cikk s az ugyancsak itt közölt Gomulka- beszéd a fő téma az emberek között.

Elkapkodják a Szabad Ifjúság Karcagra érkezett példányait, melyben részletes beszámolókat közöltek a különböző egyetemeken és főiskolákon tartott MEFESZ-gyűlésekről, és megjelentek a Műegyetem - akkor még 10 pontból álló - követeléseit is.

Este a gimnáziumban - akkor még folyt ott a repülőtisztek több csoportjának levelező tagozati oktatása, így a tanárok is ott tartózkodtak - a Debrecenből hazaérkező Császár Sándor beszámol a debreceni tüntetésről és arról, hogy - mint később kiderült: az országban először - ÁVH-s sortűz dördült el; három ember meghalt, többen megsebesültek.

Este 8 órától Karcagon áramszünet volt, s így nem lehetett a rádiót - s benne a hírhedt Gerő-beszédet - hallgatni.

A budapesti tüntetésről is csak az éjszakai hírekből értesülhettek a karcagiak, amelyek nem ismertették részletesen az eseményt.

OKTÓBER 24.

Éjfél körül szovjet T-34-es és T-54-es páncélosok jelennek meg az akkor még a várost átszelő 4-es úton. Az átvonulás szakaszosan egész nap tart.

Hajnali 4 órakor a közvetlen katonai telefonvonalon a Honvédelmi Minisztérium riadókézültséget rendel el a Karcagon állomásozó, a békéscsabai hadosztályhoz tartozó 8138 sz. önálló páncéltörő

tüzérsztálynál. Az alakulat létszáma ekkor 45 tiszt, 415 fő legénység. Az alakulat parancsnoka Antal József Zrínyi Katonai Akadémiát végzett magasabb képesítésű tüzérszázados.

A központi napilapok nem érkeznek meg Karcagra, s így a város lakossága a rádióból értesül a pesti eseményekről, arról, hogy Nagy Imre lett a miniszterelnök, Gerőt megerősítették beosztásában, s hogy a szovjet csapatok a kormány kérésére vesznek részt „a rend helyreállításában”. A kiadott műsortól eltérően zenét sugároznak, s időnként közleményeket olvasnak be, többek között a statárium bevezetéséről. Délben hangzik el Nagy Imre első beszéde, majd Tildy Zoltán nyilatkozata. A városban több helyen leáll a munka, az emberek rádiót hallgatnak, politizálnak.

Délután ismét ülésezik a városi pártvezetés; javasolja, hogy a dolgozók üzemi gyűléseken ítéljék el az ellenforradalmi kísérletet, s ezt táviratilag közölgék a központi vezetőséggel.

Késő délután egy vezérőrnagy vezetésével 5 személygépkocsival és páncélos biztosítással szovjet tisztí különítmény érkezik a tüzérlaktanyába. Tárgyalnak Antal József helyőrségparancsnokkal.

Megelégedettséggel veszik tudomásul a készültségi állapotot, majd este továbbmennek Szolnokra.

OKTÓBER 25.

Tovább tart a szovjet csapatok átvonulása Karcagon. Két tank a Ladányi úton elromlik, ezeket órákkal később javítja meg az e célból érkezett szerelőcsoport, s akkor indulnak tovább.

A rendőrség önvédelmi fegyvereket ad ki néhány párt- funkcionárius részére.

Újságok nem érkeznek Karcagra. A rádióban elhangzott felhívás hatására néhány házban az ablakba teszik ki a készüléket. Egyre többen hallgatják a jól vehető újvidéki rádió magyar adását, s a zavaró állomások miatt rosszul hallható nyugati magyar nyelvű adásokat, s ezekből próbálnak tájékozódni.

Délben a Kossuth Rádió bejelenti Gerő leváltását, majd később Kádár és Nagy Imre beszél. Beszédük és ígéreteik nem elégítik ki a karcagiakat. Több munkahelyen sztrájkra készülnek.

Diákgyűlést tartanak a gimnáziumban. Többen néma tüntetést javasolnak, de a tanári kar ezt nem engedélyezi. Leváltják a DISZ-segítő tanárt, aki a diákgyűlésen ellenforradalmi terrorról beszélt.

A délutáni és esti órákban a diákok elforgatják az utcai irányító táblákat, s így több szovjet tank eltéveszti az utat.

OKTÓBER 26.

Egyre több Budapesten dolgozó karcagi ér haza, s friss híreket hoznak a budapesti eseményekről.

A Városi Pártbizottság kérésére a tüzérlaktanyából őrzáratok indulnak a városba. Őrség kerül a városházára és a Pártbizottság elé. A rendőrség a csoportosulások miatt fokozottan ellenőrzi azokat az útvonalakat, ahol szovjet csapatmozgások vannak. A rádió felhívására több középületre kitűzik a nemzeti zászlót.

A kunmadarasi repülőtérre több tiszt érkezik haza szabadságról Budapestről. Tapasztalataikról állománygyűlésen számolnak be. Az ülésen erős párt- és szovjetellenes hangulat alakul ki. A helyőrségben őrzáratokat szerveznek, tisztí őrzárat indul Tiszafüredre, Kunhegyesre, és megerősítik az Egyek melletti benzinkutak őrségét. Az esti órákban Czitán Mátyás százados őrzárata a gyülekezési tilalomra való hivatkozással szétzavarja a tiszafüredi pártbizottságon ülésező funkcionáriusokat, fegyvereiket elkobozza.

A szolnoki tüntetésen Kálmán István MDP-titkár csatlakozik a népgyűlés követeléseéhez, majd telefonon utasítja többek között a karcagi MDP Végrehajtó Bizottságát, hogy álljon a tömegek élére, vegye át követeléseiket, irányítsa őket. Később futár hozza Karcagra a Szolnok megyei párt Végrehajtó Bizottsága javaslatát a megalakuló Munkás- Paraszt- és Katonatanácsok követeléseéhez. A karcagi pártbizottság a késő esti órákban több pedagógus bevonásával (Kulcsár Pál, Illényi Elemér, Sáfár László) megkezdi a karcagi pártfelhívás szövegezését.

A késő esti órákban a fiúkollégiumban a diákok döntést hoznak - a tanári kar tudta nélkül - arról, hogy másnap reggel néma tüntetést tartanak a Kossuth-szobornál. A döntésről értesítik az Általános Szerelő KTSZ fiataljait és az ejtőernyős szakkört.

A rádióban délután ismertetett MDP Központi Vezetőségi nyilatkozat (nemzeti kormány alakítása, a szovjet csapatok visszatérése támaszpontjaikra, üzemi munkástanácsok választása, amnesztia) hírére több munkahelyen megkezdik a munkástanácsok választásának előkészítését.

OKTÓBER 27.

Reggel nyolc órakor a gimnázium majdnem négyszáz diákja és harminc tanára a gimnázium oldalbejáratán át nemzetiszínű zászlókkal, kitűzött kokárdákkal néma menetben a Kossuth-szoborhoz vonul. A szobornál 48-as dalokat énekelnek. Az utcai járókelők, a főtéri üzletek dolgozói is csatlakoznak hozzájuk.

Szakács Iván és Vadon Tünde elhelyezik a koszorút. A tömeg a Himnuszt énekli el. Ekkor csatlakoznak a vertikális KTSZ dolgozói is a tüntetőkhöz. 9 órakor az egybegyűltek a Petőfi-szobor

felé, indulnak. Jönnek a gépállomás dolgozói, a kísérleti gazdaság tagjai, majd teherautókon több termelészövetkezet emberei. A gimnáziumtól a Dózsa György útig megtelik a tér.

Koszorúzásra kerül sor a Petőfi-szobornál. Szakács Iván elmondja a *Nemzeti dalt*.

Az eddig néma tömegből egyre több követelés hangzik fel. Szűcs Lajos századost, a kiegészítő parancsnokát szólítják fel állásfoglalásra. Szűcs százados közli: katonáival együtt csatlakozik a követelésekhez.

Egy szakasz katona élén Antal József százados érkezik meg. Rövid beszédben közli, hogy egyetért a tüntetőkkal, a nép mellett áll, de kéri a rend megtartását.

Több rövid felszólalás hangzik el. A rendőrfőnök élén érkező Lakatos László főhadnagy, a kapitányság vezetője bejelenti, hogy a rendőrség is csatlakozik. Dobrai József párttitkár a nemzeti érzésről beszél, s arról: ismerik a karcagiakat ért sérelmeket. Horváth Kiss László zeneiskolai igazgató kéri a követelések rendszerbe foglalását. Filep István javaslatára az üzemek, iskolák, TSZ-ek képviselőiből létrejön egy memorandumszövegező s a Forradalmi Tanács megalakulását előkészítő bizottság, amely 19 pontban fogalmazza meg Karcag népének kívánásait, a azt a nyomdába viszi.

Az előkészítő bizottság délutánra hívja ÖHNPZ a forradalmi Tanács alakuló ülését a városházára, a köri minden munkahely küldötteinek megjelenését.

A legnagyobb katonai alakulat, a kunmadarasi vadászrepülő ezred nem képviseltette magát a tüntetésen. Ezért küldöttség megy a repülőtérre az ottani helyzet tisztázására. Tagjai Antal és Szűcs századosok, Dobrai József, Lakatos László és Filep István.

A repülőtéren Hagymási Jenő százados, ezredparancsnok légi felderítésről érkezik meg. Közli: küldötteket fognak választani, s részt vesznek a Forradalmi Tanács alakuló ülésén.

A déli órákban a munkahelyeken megválasztják a képviselőket a Forradalmi Tanácsba.

Kora délután kikerül a nyomdából a délelőtt elfogadott 19 pont, és a Karcag városi párt Végrehajtó Bizottsága kibővített ülésén elfogadott és kiegészített, 27 pontot tartalmazó röpcédula.

Délután a városháza nagytermében a küldöttekből megalakul a Forradalmi Munkástanács. Az ülést hangszórók közvetítik a téren összegyűlt tömegnek. Újabb követelések hangzanak el. Erősen szovjetellenes hangulat alakul ki, amit fokoznak a Pestről hazajöttek elbeszélései.

Felvetődnek személyi kérdések is. A tömegek követelésére leváltják Marosi Gézát, a kereskedelmi osztály vezetőjét, de atrocitásra nem kerül sor.

A gyűlés megválasztja a Forradalmi Tanács elnökét és tagjait. Hagymási Jenő javaslatára határozatot hoznak külön Honvédelmi Bizottmány megválasztásáról, melynek feladatául a rend fenntartását és a védelemre való felkészülést adják meg

A Honvédelmi Bizottmány tagjai:

Elnök: Antal József százados, helyőrség parancsnok, tagjai: Hagymási Jenő százados, a kunmadarasi repülőtér parancsnoka, Szűcs Lajos százados, kiég, parancsnok, Lakatos László rendőrfőhadnagy, Filep István gimn. tanár, Dr. Farkas Béla kórházi főorvos, Dobrai József, Lakatos Ferenc, Kemény Pál, Novák Károly, Szűcs Imre és Nánási Gyula. - Mindannyian tagjai a Munkástanácsnak.

A Munkástanács tagjai:

Elnök: Danka István, elnökhelyettes: Dr. Kaszap Béla, jegyző: Csávás Sándor, tagjai: Klement Lajos, Berta Márton, Gergely Pál, Barta Imre, Boros Antal, P. Szűcs István, Soós Lőrinc, Varga Gyula, Tóth Béla, Kormány József, Barna Sándor, Batta László, Varga József, Zilahi István, Sági Miklós, Séllei László, Novák Mihály, Kovács Géza, Juhász Jenő, Ónodi Antal, Török Imre, Cs. Németh László, Bácsy Gizella, Veréb József, Sebestyén László, Szabó András, Vezekényi Ernő, Hajdú Béla, Dr. Kiss Antal, Arató Ferenc, Sinkovics Gyula, Csáki Pál, András János, Szombati Antal, Siklósi András, Rostás József, Szalai László, Dráviczki Sándor, Kiss Ilona, Szöllősi Sándor, Brandstetter István, Nagy István, Kónya József, Abonyi László, K. Tóth Ferenc, Csaba József, T. Nagy András, Tóth János, Rénes Mihály.

Javaslat hangzik el, hogy küldöttség utazzon a kormányhoz, s ismertesse a karcagi követeléseket. Felhívással fordulnak a jelenlévőkhöz és a város lakosságához: adományokkal (nem romlandó élelmiszerekkel) segítsék a budapesti népet.

Csávás Sándor javaslatára helyi újság indítását határozzák el.

Több TSZ-vezető kéri, hogy mindenki dolgozzon az aktuális mezőgazdasági munka elvégzésén.

A Forradalmi Munkástanács következő ülését hétfőre (okt. 29.) tűzi ki. Este ülést tart a Honvédelmi Bizottmány. A katonai parancsnokok beszámolnak egységeik állapotáról, fegyverzetéről, létszámáról. Hagymási százados ismerteti légi felderítéseik eredményeit, a szovjet csapatok helyzetét, mozgási irányait, felbecsülhető erejét. A Honvédelmi Bizottság egyhangúlag úgy dönt, hogy a meglévő erőkkel okosan kell gazdálkodni, a szovjet csapatokat megtámadni nem lehet,

legfeljebb valamilyen védelemre kell felkészülni a környék más katonai egységeinek összefogásával. Foglalkoznak a rend megtartásával, a várható ÁVH-s támadás elhárításával, az arra való fölkészüléssel. Elrendezik az éjszakai őrjáratok működtetését.

Nagy István r. alezredes 13 óra 30-kor Szolnokról jelenti az Országos Rendőrkapitányság központi ügyeletének, hogy Karcagon a tüntetők fegyvereket követelnek. „Felszólították a karcagi tanácsot, hogy gondoskodjon a fegyvereknek még ma du. 6.00 óráig részükre való átadásáról, mert különben maguk fognak fegyvert szerezni.”

Szántó alezredes 20 órakor azt jelenti, hogy „Karcagon nem került sor a délelőtti fegyver-kérésre vonatkozó ultimátum beváltására és egy Szolnokról kijött egyetemista beszédének hatása alatt a tömeg elállt attól, hogy a rendőrség átadja nekik a fegyvereket. Megelégedtek azzal, hogy a rendőrség rendfenntartó munkájában polgári személyek is részt fognak venni”.

OKTÓBER 28.

A Forradalmi Tanács delegációja (Danka István, Csávás Sándor, Filep István) Budapestre indul a karcagi követelések ismertetésére. Szolnokon felveszik a kapcsolatot a Megyei Forradalmi Bizottsággal, és annak elnökével, Dancsi Józseffel megállapodnak a kapcsolattartás módjairól.

A karcagi követeléseket eljuttatják a szolnoki rádióhoz, amelyben beolvassák azokat.

Miután kiderül, hogy a delegáció nem tud továbbmenni - a szovjet alakulatok visszafordítják - a megyei tanács K- vonalán Csávás Sándor beszél Jánosi Ferencsel a karcagi helyzetről. Jánosi gépírónője leírja a telefonon bementett követeléseket, s továbbjuttatja a kormányhoz és a Rádióhoz. Közben Karcagon az őrjáratok nem akadályozzák a csoportosulásokat, gyűléseket. Nagyobb tömeg jelenlétében ledöntik a szovjet emlékművet, s a város középületeiről eltávolítják a vörös csillagot. A repülőtér tiszti őrjáratok a környező községekbe eljuttatják a karcagi 19 pontot és a röpcédulát, s segítséget / nyújtanak a helyi forradalmi tanácsok megalakulásához Kunmadarason, Tiszafüreden, Tiszaszentimrén, Kunhegyesen, Tiszaörsön és Nagyvánon.

Délután megalakul a Karcagi Híradó szerkesztőbizottsága, s megkezdődik az első szám előkészítése. Takács István tanár vezetésével a kollégiumban rádiófigyelő szolgálatot szerveznek, amely a hazai és a külföldi adók híreit jegyzi le.

Öt óra után elhangzik a rádióban Nagy Imre „átállási beszéde”, melyben elismeri, hogy az események az egész népet átfogó demokratikus mozgalmat hoztak létre. Elítéli azokat a nézeteket, melyek szerint ellenforradalom lett volna. A kormány megkezdte a követelések teljesítését. Elrendeli a tűzszünetet, felállítják a nemzetőrséget, s megkezdődik a szovjet csapatok kivonulása a fővárosból. Feloszlatják az AVH-t, visszaállítják a Kossuth-címert.

Hagymási százados parancsára a repülőtéri őrjáratok Czitán Mátyás százados és Kapitány Ottó főhadnagy vezetésével lefegyverzik a tiszafüredi és kunhegyesi ÁVH-t, a fegyvereket és közlekedési eszközöket a repülőtérre szállítják. Az AVH-sokat lakásukra küldik.

OKTÓBER 29.

Korán reggel tárgyalások folynak a Forradalmi Tanács és a régi városi tanács vezetői között. A régi apparátus dolgozói - részben a Nagy Imre-beszéd hatására - csatlakoznak a forradalmi követelésekhez. Megállapodnak, hogy a választott tagokon kívül Szentesi László VB-elnök is részt vesz a forradalmi tanács ülésein, az apparátus pedig további munkájával segíti a város életének szervezését.

Ülésezik a Forradalmi Tanács. Megalakítják a Közellátási Bizottságot, megszervezik az adománygyűjtés rendszerét. Határozatot hoznak a rendőrséggel együttműködő nemzetőrség felállítására. A nemzetőrök a honvédségtől és a rendőrségtől kapnak szolgálatuk időtartamára fegyvert, melyet a szolgálat letelte után a rendőrségen leadnak. A járőrözést a nemzetőrök a rendőrség, a katonaság tagjaival együttes őrjáratban végzik.

Újabb tagokkal egészül ki a Forradalmi Tanács: Szabó An- > dór, dr. Sánta József, Csanády Jenő, Gólya János, Szilágyi György, Cs. Takács István, Mudri Lajos, Ádám Lajos, Csurgó Sándor, Tollas István, Takács Lajos, Cs. Nagy Sándor, Balogh Imre, Töröcsik Lajos és Kónya Sándor kerül be a tanácsba.

A vezetőség elosztja a feladatköröket is: Danka István elnök a mezőgazdasági, dr. Kaszap Béla a közigazgatási és jogi, Szabó Sándor elnökhelyettes az ipari és kereskedelmi, Rénes Mihály a közellátási, Filep István a sajtó és közbiztonsági-katonai kérdésekkel foglalkozik.

Megjelenik a Karcagi Híradó első száma. Felelős kiadó Danka István, felelős szerkesztő Filep István. A lap Kossuth-címeres címlapján Vörösmarty-idézet a mottó: „Hazádnak rendületlenül légy híve, oh magyar”. Az első szám szerzői: Csávás Sándor, Kis Ilona, Takács István, Batta László.

Ülésezik a Honvédelmi Bizottmány. Elrendelik a kijárási tilalmat: 18 éven aluliak este 7-től reggel 6 óráig nem lehetnek az utcán. Határozatot hoznak arról, hogy gépjárművek csak a Honvédelmi

Bizottmány engedélyével hagyhatják el a várost. A városból kivezető utakra külön őrséget küldenek ki. Felmérik a fegyverellátottságot, s további fegyverek beszerzését rendelik el. Megjelenik az ülésen a mezőtúri páncélos- és rohamlövegezered néhány tisztje, s segítséget kérnek a mezőtúri helyzet megváltoztatására. (Dropán őrnagy ottani parancsnok a tüntető tömeg fölé lövetett, a tömeg szétfutott, s így semmi változás nincs Mezőtúron.) A Honvédelmi Bizottmány Hagymási századost bízta meg a helyzet tisztázásával, s a megfelelő intézkedések megtételével. A nap folyamán több KTSZ-ben, üzemben és TSZCS-ben megalakulnak az üzemi munkástanácsok.

Az iskolákban nincs tanítás, a vidéki diákok hazautaznak.

A repülőtér tisztjei részt vesznek a tiszacsegei, egyeki, tiszagyendai, tiszaroffi, tomajmonostori Forradalmi Tanácsok megalakításában. Az új Forradalmi Tanácsok felveszik a kapcsolatot a karcagi Forradalmi Tanáccsal, s újságokat, röplapokat kérnek.

A tüzéraktanyába több vidéki küldöttség érkezik (Kaba, Nádudvar, Ecsefalva), s fegyvereket kérnek a nemzetőrség számára.

Estefelé megérkeznek az első budapesti újságok Karcagra.

OKTÓBER 30.

Elindulnak az első élelmiszeradományok Karcagról Budapestre. Kiemelkedik - a rendszeres tej szállítmány mellett - a Rizshántoló Malom 40 mázsás adománya.

Danka István és Csávás Sándor a Forradalmi Tanács képviselőjében Budapestre utaznak. A parlament előtt találkoznak Nagy Imrével. Megbeszélést folytatnak Jánosi Ferencsel, akinek közvetítésével bejutnak a rádióba, ahol átadják a karcagi követeléseket, és az eseményekről szóló beszámolójukat. Fölkeresik Pap Bélát, a Rákosi-rendszerben elítélt karcagi református lelkészt, s hívják haza Karcagra.

A Forradalmi Tanács megbízottai Karcagon lefoglalják a helyi AVH titkos iratanyagát, a rendőrség titkos irattárát (T lakások helyszínrajzai, ügynökök adatai stb.). Ezeket páncélszekrényben helyezik el, lepecsételik. A helyi AVH-s tisztet kitiltják a rendőrség helyiségéből, s lakására küldik.

A tüzéraktanyában Antal százados elnökletével megalakul a 9 tagú Forradalmi Katonatanács. Antal József le- fegyverzi Radnai főhadnagy politikai tisztet és Szabó főhadnagy elhárító tisztet, s kitiltja őket a laktanyából.

A Forradalmi Tanács *Parasztok! Értelmiségiek! Munkások! Katonák!* címmel a környéknek szóló röpcédulát ad ki, mely a Forradalmi Tanácsok megalakítására, nemzetőrség felállítására és a rombolás, valamint a vérengzés megakadályozására hív fel.

Tímár György főhadnagy a mezőtúri páncélosokhoz szóló röpcédulákat nyomtat ki, melyben átállásra szólítja fel őket. A két röpcédulát Hagymási Jenő repülőgépről szórátja Mezőtúron. Tímár főhadnagy vezetésével civilekkel kiegészített bizottság szervezi a Forradalmi Tanácsot Kisújszálláson, Túrkevény és Mezőtúron. A bizottság tagja volt a később 15 évre ítélt karcagi Rácz Sándor is.

Több munkahelyen kiosztják a dolgozóknak a róluk készített káderlapokat, bizalmas jelentéseket, s ez ellenséges hangulatot teremt egyes vezetőkkel szemben, leváltásukat fontolgatják. Leváltják Marosi Gézániét, a Vöröskereszt vezetőjét, aki a forradalommal szemben foglalt állást.

Este megérkezik a honvédelmi miniszter parancsa a Katonatanácsokról és az Országos Légvédelmi Parancsnokságnak a kormányhoz intézett fölhívása, amely a szovjet csapatok azonnali kivonulását sürgeti.

OKTÓBER 31.

A Forradalmi Tanács ülésén újabb röpcédula kiadásáról döntenek. A *Forradalmi Munkástanácsok!* című röpcédula a rend és nyugalom fenntartására hív fel, s elítéli a személyes bosszút. Felszólít a röpcédula az őszi mezőgazdasági munkák elvégzésére és a miskolci rádió hallgatására.

A Forradalmi Tanács a dolgozók kívánságára elbocsátja állásából Tóth István volt tanácstitkárt és Mátyus Imre volt tanácselnökhelyettesét.

A karcagi önálló tüzérosztály közvetlen fölötte, Tóth István alezredes hadosztályparancsnok elrendeli a karcagi tüzérosztály hadi létszámra való feltöltését. Engedélyezi a laktanya külső raktáraiban tárolt, egy lövészerred felszerelésére elégséges anyag szükség esetén felhasználását. Szűcs Lajos kiegészítő parancsnok 110 fő részére küld ki katonai behívót a tüzéraktanya tartalékosainak.

A Forradalmi Tanács a szülők kérésére személyszállításra berendezett teherautót küld Debrecenbe az ott tanuló középiskolások és egyetemisták hazahozatalára. Ugyanekkor Filep István, a Forradalmi Bizottság titkára Debrecenben tárgyal az ottani Forradalmi Tanács titkárával, Für Lajossal a

következő időszak feladatairól, a győri és miskolci forradalmi szervezetekkel való kapcsolattartásról, valamint Csorba ezredessel, a katonai szekció vezetőjével a fegyverellátásról.

A kunmadarasi repülőezrednél kibővítik a forradalmi katonatanácsot. Lefegyverzik az egység két elhárító tisztjét, s kitiltják a laktanyából a politikai tiszteket és Vida Fábián százados parancsnokhelyettest, mert szembeszállt a kormány intézkedéseivel. Döntést hoznak fegyverek beszerzéséről a repülőtér védelmére.

Ismét küldöttség megy Mezőtúrra, ahol végül átáll a páncélosezred, és a Repülőtériek segítségével megalakítja saját forradalmi tanácsát. Délután a Kossuth Rádióban részletes ismertetés hangzik el a karcagi eseményekről. Külön kiemelik a honvédség, rendőrség és nemzetőrség munkáját. A Honvédelmi Bizottmány ülésén fölmerül a középtiszántúli katonai erők összefogásának, az egységes irányítás megszervezésének szükségessége. Intézkednek az éjjeli ügyelet felállításáról és átmeneti szállások létrehozásáról.

NOVEMBER 1.

A kunmadarasi repülők - most már a Honvédelmi Minisztérium parancsára - széles körű felderítést végeznek az ország keleti felén. A Honvédelmi Bizottmány ülésén Hagymási Jenő beszámol a felderítésről, mely szerint nagyarányú csapatmozgások vannak Budapest irányában. Valaki javasolja, hogy a légi erő bombázza a záhonyi és a szolnoki hidat, de ezt a Honvédelmi Bizottmány elveti. Határozatot hoz ugyanakkor fegyverek szerzéséről s a laktanyák körkörös védelmének kialakításáról. A Forradalmi Tanács ülésén Egészségügyi Bizottságot állítanak fel Zöld István vezetésével, és Igazságügyi Bizottságot Kiss Antal dr. vezetésével.

A volt MDP székházban korábbi pártvezetők gyűlnek össze, s megkezdik a Magyar Kommunista Párt szervezését.

A nyomda dolgozóinak kezdeményezésére értesítik a régi szociáldemokrata párttagokat a párt újjászervezéséről.

A Nemzeti Parasztpárt Petőfi Párt néven alakul újjá. Varga István, Dr. Sándor András és Kis Pál Lajos röpcédulát nyomtatnak, s hívják a tagokat az akkori/Lőwi Sándor utcában lévő Adler házban megnyitott irodába.

Ugyancsak röplapot ad ki Stefanovics Pál, a Karcagi Független Kisgazda Párt nevében.

Megjelenik a Karcagi Híradó 2. száma. A vezércikkben Takács István követeli a varsói paktumból való kilépést. | Nemes Ferenc, Kovács Erzsébet, Csávás Sándor cikkei mellett országos és helyi híreket hoz a lap.

A déli órákban a dolgozók kívánságára a hősök szobránál ünnepi megemlékezésre kerül sor halottak napja alkalmából. Az ünnepség szónoka, dr. Kaszap Béla, a Forradalmi Tanács elnökhelyettese megemlékezik a két világháború karcagi hősi halottairól s a forradalom Budapesten és vidéken elesett hőseiről és polgári áldozatairól. A jelenlévők követelik a szovjet csapatok kivonulását, a semlegesség kimondását. t

A Forradalmi Tanács elnöksége két hét szabadságra küldi Szentesi László tanácselnököt. Elrendelik, hogy azokba az utcákba, ahol volt párt- és DISZ-funkcionáriusok, valamint a leváltott tanácsai dolgozók laknak, a nemzetőrség küldjön járőröket az esetleges atrocitások megakadályozására.

Késő este - több napi szünet után - ismét szovjet csapatok vonulnak át Karcagon Budapest felé, de ugyanakkor ellentétes irányban is.

NOVEMBER 2.

Az éjjel folyamán a légi erő országos parancsnoksága értesíti a kunmadaras! repülőteret, hogy szovjet erők vették körül az ország összes repülőterét. Elrendelik a védelem megszervezését, de tűzparancsot nem szabad kiadni. Kunmadaras jelenti, hogy körülöttük nincs szovjet alakulat.

A védelemre való felkészülés céljából Dráviczki főhadnagy egysége Nyíregyházáról 2 géppuskát, 10 géppisztolyt, 120 kézigránátot, Debrecenből 2 géppuskát, 20 géppisztolyt, 8 távcsöves puskát és 200 kézigránátot hoz a repülőtérre.

Tímár György főhadnagy Mezőtúrról 50 géppisztolyt, 5 harckocsi-géppuskát, 5 golyószórót és 300 lánggránátot szállít lőszerrel. 20 géppisztolyt hoz a kunmadarasi nemzetőrség részére is. A délelőtt folyamán újabb légi felderítést végeznek a Minisztérium megbízásából.

Több termelőszövetkezetben összegyűlnek a tagok, s javaslatok hangzanak el egyes vezetők leváltásáról. A Forradalmi Tanács elnökét, Danka Istvánt TSZ-elnökké választják.

Fölkeresi a Forradalmi Tanácsot a kisújszállási Forradalmi Tanács küldöttsége, s engedélyt kér, hogy a Karcagon kiadott röpcédulák és felhívások szövegeit kisújszállási aláírásokkal kiadják. A nyomdában elkészülnek a „kisújszállási” röpcédulák.

A tüzér-laktanyában Antal százados rendelkezési állományba helyezi a laktanyában még szolgáló összes politikai tisztet, s lakásukra küldi őket. Két teherautót küld a Debrecen melletti fegyverraktárba, ahonnan Tóth alezredes engedélyével több géppuskát, golyószórót, 48 mintájú puskákat, géppisztolyokat, és hozzájuk nagy mennyiségű lőszerrel szállítanak a karcagi laktanyába. A nemzetőrség elfog egy menekülő ÁVH-s csoportot, akik Magyar András földművelésügyi miniszterhelyettes ZIL gépkocsijával akartak átmenni a városon. Az ÁVH-sokat elengedik, az autót Szűcs százados kiegészítő parancsnok veszi át, s használja munkájukhoz. Délután ülést tart a Forradalmi Tanács. Foglalkoznak az élelmiszerellátással, a kialakult piaci árdrágításokkal és az üzemanyaghelyeztetel. Miután újabb leváltási javaslatok hangzanak el, úgy határoznak, hogy személyügyi kérdésekkel a rend teljes helyreállításáig nem foglalkoznak.

NOVEMBER 3.

A reggeli órákban budapesti fiatalok teherautóval hozzák az újonnan megjelent újságokat, köztük az újjáalakult pártok lapjait is. A Forradalmi Tanács elnökségéhez Miskolcra telefonhívás érkezik, melyben közlik, hogy megszervezik az Észak- és Kelet-Magyarországi Nemzeti Tanácsot, s annak ülésére kérik egy fő kiküldését 6-ára Miskolcra.

Több iskolában pedagógusgyűlést tartanak. Lemond Újházi Béláné, a Vasút utcai általános iskola és dr. Gyergyói János, a gimnázium igazgatója.

A debreceni Forradalmi Bizottmány karhatalmi csoportja (Lovas Zoltán százados aláírásával) engedélyezi, hogy a Nádudvar és Kaba között levő tároló helyről a Karcag 8138 alakulat a tüzérség részére korlátlan mennyiségben üzemanyagot szállítson. Ugyancsak engedélyezik a nyíregyházi raktárból fegyverek szállítását Karcagra.

Tovább folyik az adományok gyűjtése, most már pénzt is elfogadnak. Veres Zoltán Kossuth-díjas üveggyári mérnök 1000 Ft-ot ad. (Ez több mint egy havi átlagfizetés.) Újabb élelmiszerszállítmányok indulnak Budapestre, köztük egy teherautó a Magyar Nemzetben közölt felhívás alapján a IX. kerületi Vöröskereszthez (a sofőrt Budapesten elfogják és deportálják).

A volt MDP-székházban a korábban Magyar Kommunista Párt néven szervezkedők a Népszabadságban megjelent, Kádár János által elmondott rádióbeszéd alapján Kovács István vezetésével Magyar Szocialista Munkáspártra változtatják a nevet, s felveszik a kapcsolatot a Forradalmi Tanáccsal.

A városi hangos híradó közvetíti a Kossuth Rádió adását, híreit, kommentárjait, majd a Forradalmi Tanács elnökségének döntését, mely szerint vasárnap délelőtt 11 órára az új pártok részvételével népgyűlést tartanak a Tanácsháza előtti téren. Bejelentik, hogy hétfőn, 5-én megkezdődik az iskolákban a tanítás, és a KTSZ-ekben, üzemekben, TSZCS-ekben a rendszeres munka.

Délben bejelentik az új nemzeti kormány megalakítását.

Délután Hagymási százados rendkívüli ülésre hívja össze a Honvédelmi Bizottmány néhány tagját. Beszámol arról, hogy délelőtti felderítésük során tüzérségi és gépkocsizó gyalogsági alakulatokat is láttak a páncélosok mellett. Ezt jelentették a Honvédelmi Minisztériumnak, ahol viszont azt közölték, hogy eredményesen folynak a kivonulási tárgyalások. Ennek ellenére megpróbál Mezőtúrról páncélosokat kérni a repülőtér védelmére, mert véleménye szerint a közeljövőben támadás várható ellenük.

Az esti órákban a karcagi laktanya Forradalmi Katonatanácsa biztonsági őrizetbe veszi és a városi börtönbe szállítja az elhárító és politikai tiszteket, az ÁVH-sokat.

NOVEMBER 4.

A kora hajnali órákban szovjet páncélos és gyalogos egységek bűnnek föl a kunmadarasi repülőtér körül. Elrendelik a riadót, s a katonák elfoglalják a körkörös védelmi állásokat. A felderítés 80 páncélosról számol be. A Nagy Imre-beszéd után egy KGB-s alezredes a bejárathoz kéreti a parancsnokot. Hagymási százados Molnár Ottó százados és Tóth főhadnagy tolmács kíséretében ultimátumot vesz át: ne legyen ellenállás, mert a tankok lövegei szétlövik a tiszt lakásokat, ahol a családtagok tartózkodtak, és a repteret. Hagymási, tisztjeivel tanácskozva, elrendeli a fegyverletételt. Az oroszok kiszereleik a gépek egyes alkatrészeit, s a fegyverekkel együtt autókra pakolják. Hagymási értesíti a történelekről felsőbb szerveit és a karcagi Forradalmi Tanács ügyeletét. Az ezred együtt marad, s délután már őrséget is állítanak.

A karcagi ügyelet bekapcsolatja a hangos híradót, s megszűnéséig közvetítik a Kossuth rádió adását. A laktanya Forradalmi Katonatanácsa riadóztatja a tüzér-laktanyát, majd kéri a lakosságot, menjenek fegyverért a laktanyába. Néhány tiszt a repülőtérre akar vonulni ágyúkkal, felszabadítani a repülőket. Közben szovjet egységek vonulnak a laktanya előtti úton, de a laktanyába nem mennek be. Antal százados elrendeli a kivonulást. A laktanya egész állománya — az őrség kivételével - valamint a

beöltözött és felfegyverkezett polgárok a vágóhíd mögé vonulnak, ahonnan közvetett irányzással tüzel lehet befogni a 4-es utat, s ahonnan el lehet indulni a repülőtér felé is. Minden irányba felderítők indulnak.

Filep István, a Forradalmi Tanács titkára telefonon beszél Hagymásival, s kimegy a tüzerekhez a harcálláspontra. Tájékoztatja a tiszteket a kunmadaras! és az országos helyzetről, s javasolja az ellenállási készülétek leállítását és a laktanyába való visszavonulást. Antal századossal bemennek a városházára. A hangos híradón keresztül felszólítják a lakosságot a nyugalomra. Elrendelik a teljes kijárási tilalmat.

A kivonult egység visszatér a laktanyába. Antal a lövegek- ből kiveteti a zárat, a fegyvereket raktárba szállíttatja.

A hangos híradó délután felszólítja azokat, akiknél fegyver van, adják le a laktanyában vagy a rendőrségen. Nemzetőri-katonai őrzékek járják a várost, s kiürítik az utcákat.

Antal József szabadlábra helyezi az őrizetbe vett politikai tiszteket.

Estére elcsendesedik a város.

NOVEMBER 5.

Üzemanyagszállító gépkocsik kivételével szovjet csapatmozgás nincs. A szolnoki rádió a Kádár-kormány programját és felhívásait sugározza, a lakosság várakozik. Hallgatják a nyugati rádiókat. A nemzetőrök nem jelentkeznek szolgálatra, így gyakorlatilag megszűnik a nemzetőrség.

A városban alig dolgoznak néhányan, a tanítás nem kezdődik meg.

Egynapos késéssel kerül ki a nyomdából a Karcagi Híradó 3. száma. Szerzők: Takács István, Filep István, dr. Sándor András, Csávás Sándor és Nemes Ferenc.

A Forradalmi Tanács néhány tagja ülészik a Városházán. A hangos híradóban közük felhívásukat az este 6-tól reggel 6-ig tartó kijárási tilalomról, továbbra is fenntartják a szesztilalmat.

A kiegészítő parancsnokság többször felhívja a figyelmet a lakossághoz az előző nap kikerült fegyverek és lőszerbeszolgáltatására, melyeket a Kiegészítő Parancsnokságon kell leadni.

Az egész városban várakozásteljes, feszült hangulat uralkodik.

NOVEMBER 6.

A Forradalmi Tanács elnöksége visszahívja szabadságáról Szentesi László VB-elnököt, s tárgyalnak a város főbb problémáiról. Bekapcsolódik a tárgyalásokba Kovács István volt MDP-titkár is.

Antal József századost telefonon Szolnokra rendelik a környék több katonai parancsnokával együtt. Ott Bata István volt honvédelmi miniszter, mint a Kádár-kormány katonai tanácsadója tart részükre eligazítást. Bata megdicséri Antalt, mert egysége együtt maradt, míg a legtöbb alakulat legénysége szétszaladt. Antal magával hozza a Szolnokon megjelent Szabad Nép című lapot.

A déli órákra a városban hatalmas a felvásárlási láz, nagy sorok állnak minden üzlet előtt, s mindent megvesznek. Ezért a város vezetése úgy dönt, hogy november 7-én tartsanak zárva az üzletek.

NOVEMBER 7.

Hagymási Jenőt és Antal Józsefet a szovjet parancsnokság Debrecenbe rendeli, s ott kihallgatják őket a közelmúlt eseményeivel kapcsolatban. Miután Karcagon tényleges ellenállás nem volt az elmúlt napokban, s mert mindkét alakulat együtt maradt, elismerésüket fejezik ki.

A szovjetek kétszáz fős alakulatot kérnek felkészíteni Karcagról és Kunmadarasról, amely Záhonyban segítené a felgyülemllett áruk átrakását a vasútnál. Mindkét parancsnok részére szabad mozgást biztosító orosz nyelvű igazolást adnak, s visszakapják szolgálati fegyverüket s a fegyverviselési engedélyt.

Egyes termelőszövetkezetek megkezdik a beszolgáltatás eltörlése miatt a raktárakban lévő termények kiadását a tagok részére. *

A rádió ismerteti a Kádár-kormány rendeletét: a tanácsi vezetők vegyék át a közigazgatás irányítását.

NOVEMBER 8.

A város képviselőjében Filep István és Lakatos László rendőrkapitány Szolnokra utazik, hogy megismerjék az ottani helyzetet, s tárgyaljanak a kormánnyal.

Szolnokon megtudják, hogy Kádár és Münnich már Budapesten vannak. Nem tudnak beszélni a megyei vezetőkkel, és Marosán sem fogadja őket, csak néhány katonatiszt és AVH-s tiszt ad számukra némi eligazítást. Felkeresik a Szabad Nép szerkesztőségét, ahol Andics Erzsébettel és Bérii Andorral tárgyalnak, akik részben szemben állnak Kádárékkal.

Megjelenik (késő délután) a Karcagi Híradó 4. száma. Közli a lap a Magyar Forradalmi Munkás-Paraszt Kormány 15 pontból álló programját és a kormány felhívását, mely szerint, aki november 10-ig nem veszi fel a munkát, elveszti állását. Filep István *Forradalom? Ellenforradalom?* című cikkében

kiáll a karcagi forradalom mellett. Rögzíti, hogy a karcagi dolgozók 19 pontba foglalt követelései aktuálisak, s azokat meg kell valósítani.

NOVEMBER 10.

Nyugtalan hangulat alakul ki több TSZ-ben. Követelik a felosztást, és kérik a bevitt állatok és vagyontárgyak kiadását.

Ülést tart a Forradalmi Tanács. Az ülésen részt vesz Szentesi László és Kovács István is. Élénk vita alakul ki a Kádár-kormány programjáról, a helyi eseményekről. Döntés születik arról, hogy a továbbiakban a bélyegzőkön is szereplő "Forradalmi Munkástanács" nevet használják.

Öttagú bizottságot választanak (Danka István, Szabó Sándor, Filep István, Csala János, Kovács Géza) melynek fő feladatául a Munkástanács és a városi tanács VB közti kapcsolatok kialakítását, a hatáskörök szétválasztását szabják meg.

A rendőrség visszaveszi a forradalom alatt kiadott önvédelmi fegyvereket és a fegyvertartási engedélyeket, és közleményben szólítja fel a lakosságot a november 4-én kikerült fegyverek azonnali beszolgáltatására.

NOVEMBER 10.

Visszatérnek a karcagi és kunmadarasi laktanyákba a korábban eltávolított elhárító és politikai tisztek, és átveszik korábbi beosztásukat.

A Városházán egyeztető tárgyalások zajlanak a Munkástanács intézőbizottsága és a tanácsai apparátus tagjai között. Megállapodás születik arról, hogy a következőkben a Munkástanács ülésein részt vesz Szentesi László és Tarkó Albert, a városi tanács VB ülésein pedig Danka István és Filep István. Vita zajlik a Karcagi Híradó további sorsáról.

Megállapodnak abban, hogy 12-én megkezdődik a tanítás az iskolákban.

-

NOVEMBER 10.

Sok karcagi és Karcagról elszármazott budapesti jön a városba, és a rádió híreivel ellentétesen számolnak be a budapesti helyzetről.

Kádár beszédet mond a rádióban, melyet a hangos híradó is közvetít. Elítéli a Rákosi-klikket, ígéretet tesz a hibák kijavítására, de ellenforradalmi terrorról, a kapitalista és földesúri rendszer visszaállításáról is beszél, amit a karcagiak nem tapasztaltak. Bejelent néhány intézkedést, így a béremelést, a gyermektelenségi adó eltörlését, a Kossuth-címer elismerését, az AVH megszűr vetését. Beszéde nem arat sikert Karcagon.

NOVEMBER 12.

Ülést tart a városi tanács Végrehajtó Bizottsága. Döntést hoznak a megszünt nemzetőrség helyett segédrendőrök alkalmazásáról. Kimondják, hogy csak „teljesen megbízható” embereket lehet alkalmazni. A segédrendőrök szolgálatukért díjazásban részesülnek. Tárgyalnak az élelmiszer-ellátásról, a lakásügyi bizottság felállításáról és arról, hogy az összegyűjtött, de még el nem küldött adományokat Csepel munkásainak kell eljuttatni. Foglalkoznak a helyi sajtó ügyével, és lapengedélyt kérnek felsőbb szervektől. Csökkentik a kijárási tilalom idejét: este 20 órától reggel 5 óráig nem lehet közlekedni. Az intézkedés a munkába járást akarja lehetővé tenni.

Az általános és középiskolákban megkezdődik a tanítás.

Debrecenből a szovjet KGB tisztjei helyzetfelmérés céljából fölkeresik a kunmadarasi és karcagi laktanyákat, tárgyalnak az elhárító és politikai tisztekkel. Elmennek a rendőrségre és az MSZMP irodájába is.

NOVEMBER 10.

Karcagi vasutasok több levelet visznek be a Tanácsházára, amelyeket az állomáson áthaladó vonatból dobtak ki. A levelek azt tartalmazták (nevekkel, címekkel) hogy Budapesten elfogott embereket visznek ismeretlen céllal s meg nem határozott helyre a szovjet csapatok. Kérik családjaik értesítését. Szentesi László összehívja a városi tanács VB néhány tagját és a Munkástanács intézőbizottságát a teendőik megbeszélésére.

A megbeszélés közben megjelenik Gyórfi Sándor földművesszövetkezeti sofőr felesége, s hozza a férje vonatablából kidobott levelét, mely szerint ő is a vonaton van (Gyórfi. november 3-án Karcagról szállított élelmiszert a IX. kerületbe teherautóval, éjszakára a Liliom utcában maradt, s ott fogták el).

A tanácskozás döntése alapján Filep István, Lakatos László és Papp István — utóbbi, mint orosz tolmács - a vonat után indul. A küldöttség Debrecenben Kozlov KGB-ezredesig jut el, aki elismeri, hogy a vonat átlépte a határt, s nem ad további felvilágosítást.

NOVEMBER 14.

Országos viszonylatban is jelentős és érdekes értekezletet tartanak a városházán, ahol az üzemi munkástanácsok elnökei és a városi termelőszövetkezetek elnökei tartanak együttes ülést. Az Előre és a Kossuth TSZ elnökei bejelentik, hogy tagjaik kilépnek, és egyéni gazdálkodóként dolgoznak tovább. A Győrfi-ügy kapcsán erős kormány- és szovjetellenes hangulat alakul ki. Az értekezlet egyhangú határozatot hoz a kormányhoz intézendő távirat ügyében. A távirat erélyesen tiltakozik magyarok Szovjetunióba való deportálása ellen.

Újból megjelenik a Karcagi Híradó. Megváltozik a laptulajdonos: a Forradalmi Tanács helyett a városi tanács VB jegyzi a lapot. Felelős kiadó Danka István helyett Szentesi László. Felelős szerkesztőt nem jelöl a lap, csak azt közli, hogy szerkesztőbizottság szerkeszti. A szerkesztőbizottság annyiban változik, hogy új tagként a VB megbízásából Tarkó Albert részt vesz a helyi hírek és közlemények összeállításában. Az „új lap” vezércikkét - *Ne a szépet, az igazat* címmel - Rontó volt MDP-titkár, az MSZMP tagja írja.

NOVEMBER 15.

Megjelenik a Kádár-kormány rendelete a jugoszláv mintájú üzemi munkástanácsok működéséről. A rendelet kimondja, hogy az elmúlt hetekben sok helyen a dolgozók egy részének távolmaradásával megválasztott munkástanácsokat újra kell választani.

Több KTSZ-ben és TSZ-ben előkészítik az újraválasztást.

A munkástanácsok elnökei rendkívüli ülésen sztrájkjavaslatot fogadnak el. A javaslatot valamennyi karcagi üzemi munkástanács megtárgyalja és elfogadja. A határozat szövege tükrözi a karcagi hangulatot.

A KARCAGI ÜZEMI MUNKÁSTANÁCSOK HATÁROZATA

1956. november 16-án reggeltől két napos tiltakozó, illetve figyelmeztető sztrájkot tartunk.

E. sztrájjal tiltakozni kívánunk az ellen, hogy országunkból magyar állampolgárokat erőszakkal kivigyenek.

Egyben tudomására hozzuk a Kádár-kormánynak, hogy amennyiben a magyar állampolgárok elhurcolása tovább is folytatódik, teljes munkabeszüntetéssel fejezzük ki tiltakozásunkat.

Követeljük, hogy az elhurcolásokat azonnal szüntessék be és a már elhurcoltakat haladéék nélkül hozzák haza.

Amennyiben a Kádár-kormány ezen követelésünk teljesítését keresztülvinni nem tudja, jelentse ki ezt nyíltan.

Kifejezzük még városunk dolgozóinak azon követelését, hogy a nemzet élére Nagy Imre álljon.

Követeljük a függetlenségi program megvalósítását és országunk semlegességének elfogadását.

Változatlanul fenntartjuk azon követeléseinket, melyeket Karcagon, az 1956. október 27-én tartott nagygyűlés 19 pontban elfogadott és az akkori kormány elé terjesztett.

NOVEMBER 16.

A munkahelyeken a dolgozók előtt ismertetik a munkástanácsok sztrájkfelhívását, majd megkezdődik a tiltakozó sztrájk.

Hagymási Jenőt az oroszok ismét Debrecenbe viszik. Közlik vele, hogy feljelentés érkezett ellene néhány tiszttől, mely szerint ő ellenforradalmár. Hagymási tisztázza magát, elengedik, s egyben közlik vele a feljelentők nevét.

Szolnokon megkezdődött a tiszti század szervezése. Volt politikai 'tisztok hozzák Karcagra és Kunmadarasra a tiszti nyilatkozatot. Aláírói feltétel nélküli hűséget vállalnának a Kádár-kormányhoz, és egyetérténekek a szovjet csapatok behívásával.

A Karcagon kialakult helyzet és hangulat miatt mindkét laktanyában csak az elhárító tisztok és néhány politikai tiszt írja alá ekkor a megalázó nyilatkozatot.

NOVEMBER 17.

Folytatódik a városban a tiltakozó sztrájk annak ellenére, hogy Rácz Sándor, a budapesti Központi Munkástanács vezetője a rádióban a munka 17-i felvételére szólít fel.

Ülést tart a karcagi Forradalmi Munkástanács. Elsősorban a Győrfi-üggyel foglalkoznak. Telefonon beszélnek a Kádár-titkárságon Ribánszki Róberttel, Vértés alezredessel és Kádár titkárával, Erdei Károllyal, de csak arra kapnak ígéretet, hogy kivizsgálják, hol van Győrfi Sándor.

Megjelenik a Karcagi Híradó 6. száma, immár 4 oldalon. Közli Kónya Lajos *Magyarokhoz* című forradalmi versét. Több cikk kemény hangon támadja a kormányt. {*Még kér a nép, Még ezt is?* stb.) A cikkek szerzői Danka István, Filep István, dr. Sándor András, Griff Sándor.

Szolnokról Kéri őrnagy azt jelenti az Országos Rendőr-főkapitányság központi ügyeletének, hogy „a karcagi gimnázium tanárai és diákjai röplapokat terjesztettek, melyekben Nagy Imre visszaállítását és a kiszállítások beszüntetését követelik. A röplapokat a karcagi diákbizottság nyomatta ki. A

diákság kezdeményezésére Karcagon felvonulást kezdeményeztek, ez azonban elmaradt, valószínűleg azért, mert a városba érkezett egy kisebb szovjet egység”.

NOVEMBER 18.

Mély felháborodással fogadják a karcagiak a megjelent hivatalos közleményt, melyben a Kádár-kormány cáfolja a fiatalok Szovjetunióba való deportálásának tényét.

A diákok a Fő téren elégetik a közleményt tartalmazó újságokat.

Sinkovics Gyula és Rácz Sándor vezetésével szervezkedés kezdődik a további deportálások megakadályozására. (A szervezkedés több karcagi tagját később súlyos börtönbüntetésre ítélik.

Sinkovics Gyula életfogytiglant, Rácz Sándor 15, K. Tóth Béla 12, Kiss Árpád 10, Balogh Imre 4 évet, L. Kiss János 1 évet, Varga László 6 hónapot kap a Bimbó tanácstól.)

Az Általános Szerelő KTSZ munkástanácsából delegáció indul Budapestre, hogy felvegyék a kapcsolatot a Központi Munkástanáccsal és a csepeli munkástanáccsal.

NOVEMBER 12.

Valamennyi munkahelyen megkezdődik a munka a sztrájk után.

Délután újból alakuló ülést tart az MSZMP. (Előbb már november 2-án volt egy alakuló ülés.) A hajdani 2000 MDP- tagból alig 60 ember jelenik meg, zömmel volt funkcionáriusok. A gyűlés 5 tagú intézőbizottságot és 21 tagú elnökséget választ nyílt szavazással. A titkár Kovács István lesz. Az alakuló ülésen egyetlen értelmiségi sem vesz részt.

NOVEMBER 20.

Éjjel szovjet elhárítók érkeznek a karcagi laktanyába páncélos kísérettel. Az igazoltatások során Barta Gyula budapesti politikai tisztet - aki vidéki szüleihez utazva éjszakai szállásra tért be a laktanyába - előállítják (ő később a Munkásőrség országos parancsnokhelyettese lesz), s Antal századossal együtt Szolnokra viszik. Az ottani kihallgatások után mindkettőjüket elengedik. Közben a laktanya légénységi állományának zöme - a megtorlástól félve - megszökik a laktanyából.

NOVEMBER 21.

Szovjet páncélauto áll a rendőrség elé. Egy KGB-s őrnagy a rendőrségen kihallgatja Danka Istvánt, Szabó Sándort és Filep Istvánt a karcagi eseményekkel kapcsolatban, majd elengedi őket.

A karcagi MSZMP küldöttsége (Kovács István, Szentesi László) Budapesten a kormánnyal akar tárgyalni, de az a külföldi delegációkkal folytatott megbeszélés miatt nem fogadja őket. Ezért felveszik a kapcsolatot Czinege Lajossal, az adminisztratív osztály vezetőjével, aki ígéretet tesz Gyórfi Sándor ügyének és hollétének tisztázására. Czinegétől közvetlen útmutatást kapnak a kialakult politikai helyzetről, a pártszervezésről és a karhatalom kiépüléséről.

NOVEMBER 22.

A termelőszövetkezetekben rendszeres munka folyik, többen a megmaradás mellett döntenek.

A szovjet páncélautók elhagyják a laktanya és a város területét, s visszatérnek állomáshelyükre.

A lemondott iskolaigazgatók visszavonják korábbi lemondásukat, s átveszik iskoláik vezetését.

Többször megszakad az áramszolgáltatás Karcagon, s két hónapon át akadozik, főleg a délutáni és esti órákban, s ezzel gátolja az üzemek munkáját is.

Bejelentik, hogy aki nem írja alá a tiszti nyilatkozatot, azt leszerelik. A két laktanyában nagy viták zajlanak a tiszti nyilatkozat aláírása körül, sokan megtagadják az aláírást és nem hajlandók belépni az MSZMP-be sem. Hagymási Jenő és több társa kiveszi elmaradt szabadságát.

Megjelenik a Karcagi Híradó 7. száma. Közli Kassák Lajos *Diktátor* című versét, állást foglal az árdrágítás és az infláció ellen, sürgeti a munkaintenzitás növelését. A főbb cikkek szerzői: Griff Sándor, Nemes Ferenc, Csávás Sándor.

NOVEMBER 23.

Ülést tart a Forradalmi, Munkástanács. Az előző heti sztrájkra való hivatkozással úgy döntenek, hogy nem csatlakoznak a Központi Munkástanács kétnapos sztrájkjához, csupán 10 perces munkaszünetet tartanak délben a forradalom egy hónappal korábbi kitörésének emlékére.

A munkástanácsok elnökeiből 11 tagú intézőbizottságot hoznak létre, s elosztják az egyes reszortokat.

E szerint a vidéki és budapesti munkástanácsokkal való kapcsolat kiépítése Csala János, Tóth Kálmán és Petyus István, a javaslatok előkészítése Novák Mihály, Sinkovics Gyula és Tóth I. János, a határozatok végrehajtásának ellenőrzése Szűcs István és Kemény Pál, a sajtó irányítása és a felvilágosítás feladata Filep István munkája. A gyűléseket a Szerelő KTSZ hívja össze, a határozatokat a Kiskereskedelmi Vállalat sokszorosítja.

Határozatot hoznak, hogy a karcagi Munkástanács a Központi Munkástanácshoz csatlakozik, oda juttatják el - a csepeli Munkástanács segítségével - állásfoglalásaikat, s onnan várják irányítást. Szolnokon megalakult a karhatalom tiszti százada, Karcagon megkezdődik egy karhatalmi szakasz szervezése.

NOVEMBER 24.

Közlemény jelenik meg a központi lapokban arról, hogy Nagy Imre és társai - miután a kormány biztosítja teljes szabadságukat és biztonságukat - elhagyták a budapesti jugoszláv követség épületét. Megjelenik a Karcagi Híradó 8. száma, melynek címodalán Tamási Lajos *Piros a vér a pesti utcán* című verse áll. A lap több cikkben foglalkozik az MSZMP karcagi szerveződésével, a termelősövetkezetekkel, s megemlékezik az egy hónapja kitört forradalomról. Szerzők: Griff Sándor, Nemes Ferenc, Gál István, Sándor András, Filep István, Takács István.

Délután a Pedagógus Klubban szakszervezeti gyűlést rendeznek. Cs. Kovács Imre bejelenti a régi vezetőség lemondását. A jelenlévők a későbbi időre kitűzött új választásig intézőbizottságot hoznak létre Batta László vezetésével. Samai István előterjesztésében követeléseikről memorandumot fogadnak el.

NOVEMBER 13.

Reggelre megjelennek a karcagi utcákon az MSZMP Kádár-kormányt éltető feliratai és röpcédulái. Estére feliratháború alakult ki: az „Éljen Kádár”, „Éljen az MSZMP” feliratok elé „F” betű kerül, megváltoztatva az eredeti jelentést. Az így kialakult „Féljen” szó elé az MSZMP-sek a „Ne” szót festik, mire az ellenoldal a „Miért” szót írja elé, vagy lefestik az egész feliratot.

NOVEMBER 26.

Ülést tart a városi tanács Végrehajtó Bizottsága. Az értekezleten üzemanyagellátási, tüzelőanyag- és élelmiszerellátási problémákkal, a piaci helyzettel foglalkoznak. Határozatot hoznak a tanácsi apparátus átszervezéséről. Ezen az ülésen - utoljára még - részt vett a Munkástanács képviselője is. Délután közös értekezletet tartottak a Munkástanács tagjai és az üzemi munkástanácsok elnökei. Részt vett az ülésen Szentesi László VB-elnök, aki beszámolt a helyi MSZMP küldöttségének a Győrfi-ügyben folytatott tárgyalásairól, s ismertette a 65/1956. sz. rendeletet, amely a termelősövetkezetekből való kilépésről és a termelősövetkezetek feloszlásával kapcsolatban intézkedik.

Csala János beszámol a Központi Munkástanáccsal és a csepeli munkástanáccsal folytatott tárgyalásairól. Bejelentik, hogy miután a jövőben a Munkástanács tagjai nem vehetnek részt a tanács VB ülésein, az ott hozott határozatokat ismertetik majd a Munkástanács ülésén.

NOVEMBER 13.

Tovább folyik a karcagi MSZMP szervezése. Több értelmiségit hívnak be a városi pártbizottságra, s kérik csatlakozásukat, belépésüket. Az értelmiségiek közül elsőként Ruzsin István gimnáziumi tanár lép be, aki tagja lesz a karhatalomnak is.

NOVEMBER 28.

Híre megy a városban az első karcagi disszidálásokról. Orvosok, fiatalok és több, a forradalomban exponált repülőtiszt megy elsőként külföldre.

Megjelenik a Karcagi Híradó 9. száma. Közli Benjámin László *Elesettek* című versét. Sándor András mértéktartó vezércikkben áll ki a Központi Munkástanács és az üzemi munkástanácsok mellett. A többi cikk szerzői: Takács István, Csávás Sándor, Gál István és Tarkó Albert. A hírek között közli Kádár János előző napi beszédének kivonatát, melyben Nagy Imréék Romániába való meneteléről is szól.

Varga Sándor megyei rendőrkapitány továbbítja az Országos Rendőrkapitányságra a karcagi kapitányság jelentését, mely szerint „a karcagi forradalmi tanács 26-án este ülést tartott, melyen több munkástanács-tag felszólalása után kijelentették, hogy nem vetik alá magukat a Kádárkormányznak intézkedő szervnek, a város területén csak a forradalmi munkástanácsot lehet elismerni. Különösen kifogásolták itt, hogy az alkalmazottak részére kifizetett előlegeket le kell vonni, úgyszintén helytelenítik, hogy a munkástanácsban az üzemek és állami gazdaságok diplomás szakemberei nem vehetnek részt”.

NOVEMBER 13.

Kézzel írott és gyermek-kézinyomdával készített röpcédulákat ragasztanak kerítésekre, falakra „Elrabolták Nagy Imrét! Tiltakozunk!”, „Nagy Imrét a kormány élére” és „Maiért a kormányba” szövegekkel. A rendőrség megindítja a nyomozást, de nem találja meg a tetteseket.

NOVEMBER 30.

A városi tanács VB megszünteti a szesztilalmat, s engedélyezi a moziban a vetítést, egyelőre délutáni előadásban.

Ülést tart a Munkástanács elnöksége, s közli az üzemi munkástanácsokkal, hogy a KMT felhívásához csatlakozva állást foglal minden sztrájk ellen.

DECEMBER 1.

Elkészül a Karcagi Híradó 10. száma, címlapján Illyés Gyula *Egy mondat a zsarnokságról* című versével. Cikk készült a KMT állásfoglalásáról és a Magyar Értelmiség Forradalmi Tanácsának határozatáról, melyben kiállnak a forradalom követelése mellett. Több olvasói levelet is tartalmaz a lap, köztük a gépállomás levelét, amely állást foglal a Kádár-kormány mellett.

A nyomás megkezdésekor Szentesi László VB-elnök a munkát leállítja, mert mint felelős kiadó nem vállalja tovább a lapot. Az elkészült példányokat megsemmisíteti, s Kovács József személyzetis megkezd a lap anyagi felszámolását.

DECEMBER 2-5.

Az MSZMP 23 főből álló Ideiglenes Központi Bizottsága Budapesten 20:3 arányban ellenforradalmi jellegűnek minősíti az októberi eseményeket. Karcagon is kapható *Ellenforradalmi erők a magyar októberi eseményekben* címmel a Fehér Könyv első kötete.

2-án Varga Sándor rendőrőrnagy géptávirón jelenti Budapestnek, hogy „a karcagi DISZ-bizottság ma egy lezárt levelet kapott, amely francia bélyeggel van ellátva, és Strasbourgban lett lebélyegezve. A levélben lázítanak a magyarországi rendszer és a kormány ellen. A levelet lefoglalták”.

DECEMBER 3.

A megyei rendőri jelentés szerint „Karcagon olyan röpcédulát terjesztettek, amelyben követelték Nagy Imre vissza- hozását, az elhurcoltak hazaszállítását, az orosz önkényuralom megszüntetését”.

DECEMBER 4.

Varga Sándor megyei rendőrfőkapitány jelenti a központi ügyeletnek, hogy „A karcagi rendőrkapitányság őrizetbevétele mellett büntető eljárást indított B. A. 24 éves karcagi lakos ellen, mert nevezett december 2-án 11 óra 30 perckor K T. A. hadnagyra becsmérlő, gyalázó szavakat mondott és mikor vele szemben szolgálatilag fellépett, kézzel tetteleg bántalmazni akarta. Nevezettet a helyi ügyészségnek adtuk át a nyomozás lefolytatása végett”.

DECEMBER 5.

A karcagi Forradalmi Munkástanács utolsó, a városházán tartott ülésén foglalkoznak az MSZMP határozatával, a városban kialakult helyzettel és a karhatalom tevékenységével. Az ülésen a tagok fele jelenik meg, ezért határozathozatalra nem kerül sor.

Bejelentik, hogy a továbbiakban nem tarthatnak ülést a városházán, ezért a következő megbeszélést december 8-ra az Általános Szerelő KTSZ helyiségébe hívják össze.

A napi rendőri jelentés szerint „Karcag város közhangulatát a Dózsa, a Szabad Ifjúság, a Szabadság, a Damjanich és a Táncsics TSZ-ek feloszlást kimondó közgyűlései foglalkoztatják. A TSZ-ekből kilépő tagok úgy nyilatkoznak, hogy ha nem kapják vissza a bevitt földjüket, úgy kapával és kaszával csinálnak újabb Dózsa forradalmat”.

DECEMBER 6.

Megérkezik Karcagra a megyei kormányösszekötő értesítése, mely szerint a kormány betiltja a forradalmi bizottságok további működését.

A külföldi rádiók közlése szerint Budapesten és vidéken kétszáz értelmiségit és munkástanács-tagot tartóztattak le. Karcagon még nincs őrizetbevétele.

DECEMBER 7.

Eljut Karcagra a Központi Munkástanács memoranduma, melyben közlik, hogy megszakadtak a kormánnyal folytatott tárgyalások. Tiltakoznak a letartóztatások ellen, és december 9-re országos gyűlést hívnak össze.

A megyei rendőri jelentés szerint „Karcagon a József Attila utcában ma délelőtt 10-11 óra tájban papírszalagokat dobáltak, melyre ceruzával szovjetellenes jelszavak voltak írva. A cédulákat összeszedték, nyomozás bevezetve”.

DECEMBER 8.

A salgótarjáni sortűz miatt a Központi Munkástanács december 11-12-re országos sztrájkot hirdet meg, s erről értesítik telefonon a Szerelő KTSZ-t. Miután a kormány feloszlatta a forradalmi tanácsot, a Szerelő KTSZ-ben a korábban megalakult Munkástanács-elnökség tart ülést, s csatlakozik a sztrájkfelhíváshoz. A határozat sokszorosítása nem történhet meg, mert a karhatalom lefoglalja a város sokszorosítógépeit, így a Kiskereskedelmi Vállalat gépét is.

A Szolnok megyei rendőrkapitányság esti jelentése szerint „a karcagi kapitányság őrizetbevétel mellőzésével bűnvádi eljárást indított B. N. R. 44 éves kőműves karcagi lakos ellen, mert az a fennálló társadalmi rendszer ellen szóival és géppel írott röpiratokkal izgatott. A vizsgálat befejezésével az ügyiratokat az ügyészségnek adták át”.

DECEMBER 9.

A kormány törvényen kívül helyezi a városi és megyei munkástanácsokat, s csak az üzemi tanácsok működését engedélyezi. Danka István bejelenti a karcagi Munkástanács elnökségének megszűnését, s ezt közli a városi tanács Végrehajtó Bizottságával. Leadják a Forradalmi Munkástanács bélyegzőit.

DECEMBER 10.

Megerősített karhatalmi és rendőrrjárőrök járják a várost, s több üzemben ellenőrzik az írógépeket. Az utcán sétáló diákokat hazaküldik.

A karcagi rendőrség jelenti az Országos Rendőrfőkapitányságnak, hogy „Szentesi László tanácselnök postán levelet kapott »karcagi csoport tagjai« aláírással, melyben figyelmeztetik, hogyha a forradalmi mozgalomban való részvétel miatt valakinek a városban baja történik, úgy a levélben felsorolt 8 városi vezetőt és ezek családját kiirtják. A levélírók felkutatására a nyomozás folyik”.

DECEMBER 11.

Részleges sztrájk kezdődik Karcagon. Az üzletek nem nyitnak ki, egyes Tsz-ek dolgoznak.

A rádió bejelenti a statárium bevezetését (csak halálos ítélet szabható ki például azokra, akiknél fegyvert találnak).

Karcagon újból bevezetik a szesztilalmat, s nem vetít a mozi sem.

Varga Sándor megyei rendőrkapitány jelentésében a karcagi rendőrkapitányság jelentését továbbítja, mely szerint „december 11-én 1 óra 30 perckor a karcagi honvéd laktanyában felállított őrszem ellen támadást követtek el. A támadást a laktanya udvarán lévő gépkocsigarázsából eszközölték. Az eddigi megállapítás szerint a felállított őrszemhez köteges kézigránátot dobtak, majd a kézigránát robbanást géppisztoly sorozattűz követte, melyre a felállított őrszem ugyancsak tüzeléssel válaszolt, amit a támadók újból viszonzottak. Az őrszem a laktanyában lévő személyeket, valamint a helyi rendőrsöt riasztotta, mire a helyszínre kiszálltak az ismeretlen tettes vagy tettesek kilétét megállapítani nem lehetett. A támadás következtében a garázs ablakai betörték, emberéletben kár nem esett. A helyszínen 3 db géppisztolytöltényt találtak, üres hüvely nem volt található”.

(E jelentés nyilvánvalóan provokatív célzatú kitaláció - az őrnek a hozzávágott, s felrobbant kézigránátkötegtől semmi baja nem lett, a több sorozatban leadott géppisztolylövedékeknek nem volt hüvelyük stb. Viszont életbelép a statárium és másnap letartóztatják Antal és Hagymási századost.)

DECEMBER 12.

Folytatódik a karcagi sztrájk.

A szolnoki karhatalmisták 60 fős alakulata Pár Ferenc vezetésével körbefogja a madarasi tiszti lakásokat, és a hozzájuk csatlakozó Túlik István, Szalay Gáspár és Vida Fábián századosok segítségével azonosítják és elfogják Hagymási Jenő és Czitán Mátyás századosokat, Kardos József, Dráviczki Sándor, Tímár György és Kapitány Ottó főhadnagyokat. Testi erőszak alkalmazása után Szolnokra szállítják őket. Itt Makrai Ödön alezredes, a légierők főügyésze kihallgatja őket. Dráviczkit és Kapitányt szabadlábra helyezik, a többieket előbb a Markó utcai, majd később a Fő utcai börtönbe viszik. (Márciusban Karcagon kerül sor helyszíni tárgyalásukra, melyen elítélik őket. Hagymási 8 éves ítéletét májusban a Legfelsőbb Katonai Bíróság 4 évre csökkenti. Külön perben 15 évre ítélik Csete István kunmadarasi repülő hadnagyot az újpesti harcokban való részvétele miatt.)

DECEMBER 13.

A békéscsabai hadosztálytól érkezett bizottság Bodócs katonai ügyész vezetésével a tüzérlaktanyában több tisztet hallgat ki (Lőrincz, Sánta, Rostás, Szarka, Krausz), Antal százados lakásán házkutatást tartanak, előállítják a laktanyába, majd őrizetbe veszik. A laktanya fogdájában tartják három napig a helyi karhatalom őrizetében, többször kihallgatják, majd ideiglenesen szabadlábra helyezik. (Antal később a Béke TSZ-ben helyezkedik el. Többször - március 14., április 3., április 30.) kegyetlenül megverik, majd május 17-én letartóztatják és a 14 vádlottas perben 5 évi börtönre ítélik.)

DECEMBER 14.

Törvényerejű rendelet jelenik meg a közbiztonsági őrizet (internálás) bevezetéséről. (A rendelet alapján 1957 év során. több karcagi személyt - Kasza Béla, Boros Antal, Tóth István, Hajnal István stb. - internálnak Kistarcsára és Tökölre.)

DECEMBER 15.

A karhatalom egységei több karcagi munkahelyen és a nyomdában kutatnak röpcédulák és a forradalom ideje alatt keletkezett iratok után. A rendőrségre új nyomozók érkeznek áthelyezéssel.

DECEMBER 16.

Bevezetik a gyülekezési tilalmat. A karhatalom szétzavarja a Szabadságharcos Szövetségben, K. Tóth Béla vezetésével gyakorló ejtőernyős szakkör tagjait, s betiltják a további együttlétet.

DECEMBER 17.

A késő esti órákban a karhatalom röpcédulázó diákokat ér tetten, és előállítja őket. Később lakásukról viszik be kihallgatásra Csíkos Sándor és Tóth Attila gimnáziumi tanulókat.

Éjfél előtt egy szakasz pufajkás Radnai főhadnagy parancsnoksága alatt körbeveszi Filep István lakását, majd Földvári Sándor és Hegedűs László vezetésével fegyverrejtegetés címén házkutatást tartanak. Fegyvert nem találnak, de Filepet őrizetbe veszik, s a rendőrség fogdájába viszik. Ezzel egy időben berekfürdői lakásán őrizetbe veszik Kovács Géza mérnököt, a Forradalmi Tanács volt tagját, s a házkutatás után a karcagi rendőrségre szállítják.

DECEMBER 18.

Előbb Lakatos és Prohászka rendőrtisztek, majd Szolnokról jött nyomozók hallgatják ki Filepet és Kovácsot. Este átviszik őket a karcagi városi börtönbe.

DECEMBER 19.

Sztrájkhangulat alakul ki Karcagon a letartóztatások miatt. A rendőrség és a karhatalom több volt munkástanácstagot figyelmeztet az érvényben lévő rendeletekre, s internálással fenyegeti őket esetleges ellenállás esetén.

DECEMBER 20.

Újabb eredménytelen házkutatás Filep lakásán. Feleségének a lakásban halva fekvő nagymamáját is átkutatják.

Délután Bakos János városi ügyész előzetes letartóztatásba helyezi Filepet és Kovács Gézát, akik a letartóztatás ellen fellebbeznek a megyei ügyészséghez.

DECEMBER 21-22.

kács Istvánt, Danka Istvánt, dr. Sándor Andrást. A nekik föltett kérdések felölelik az októberi-novemberi történéseket.

DECEMBER 24.

A Magyar Távirati Iroda közleménye alapján több lap közli a karcagi letartóztatások hírét. Bemondja a hírt több nyugati, magyar nyelven sugárzó rádió is.

DECEMBER 27-28.

A volt Forradalmi Tanács több tagját hallgatják ki a rendőrségen, de őrizetbevételre nem kerül sor.

DECEMBER 29.

Dr. Bakó János városi főügyész a megyei ügyészség telefonon érkezett utasítására szabadlábra helyezi Filepet és Kovácsot, akik rendőri kísérettel hazatérnek lakásukra.

DECEMBER 31.

Dr. Bakó és Bakos ügyészek a városi ügyészségen írásban közlik a szabadlábra helyezést, s a keletkezett iratokat ismertetve azokat a megyei ügyészségre terjesztik föl. Dr. Sándor András és dr. Kaszap Béla ügyvédek az ügyészségen bejelentik, hogy a következőkben ellátják Filep és Kovács jogi képviselését. (A későbbiek során Kovács Gézát többször őrizetbe veszik, megkínózzák, állását elveszti, de nem kerül bíróság elé. Filepet február 4-én újból letartóztatják, majd májusban gyorsított tárgyaláson a Bimbó tanács a Sinkovics-ügyben 5 évi, majd szeptemberben a Borbély János vezette Legfelsőbb Bíróság Népbírói Különtanácsa 3 évi börtönre ítéli. Dr. Sándort és Dr. Kaszapot a pufajkások többször letartóztatják, végül elvesztik állásukat.)

AMI '56 UTÁN KÖVETKEZETT

A forradalmat követő megtorlás során az eddigi adatok szerint az országban körülbelül 300 volt a bírói ítéletek alapján kivégzettek, körülbelül 150 a harcok után az oroszok által kivégzettek száma. 35 000 ember ellen indítottak eljárást politikai cselekmény gyanújával, jogerősen 22 000 főt ítélték hosszabb-rövidebb ideig tartó börtönbüntetésre. Az internálótáborokba 13 000 ember került, s majdnem 20 000 volt a rendőri felügyelet alá helyezettek száma.

A Szolnokon Kanász Béla alezredes vezetésével megalakult megyei karhatalom (a nép nyelvén: a pufajkások) létszáma 1957 elejére elérte az ezres létszámot. Az egész megyében portyázó négy riadóegység és a központi század mellett a nagyobb helységeken önálló szakaszok jöttek létre az MSZMP-titkárok elvi irányításával.

Az egyik legnagyobb egység a karcagi 80 fős szakasz volt Szabó Sándor és Radnai Tamás főhadnagyok parancsnoksága alatt. Tagjai volt politikai tisztek, elhárítók, ÁVH- sok, volt párt- és DISZ- funkcionáriusok, állásukat féltő TSZ- és üzemi vezetők, elvakult párttagok és néhány lumpen elem. Féktelen terrorjukkal, az egy esetben gyilkosságban végződő szadista verésekkel megfélemlítették és megtörték a lakosságot. A Hegedűs, Kuik, Tüdős, Vadász, Kovács, Békefi nevekhez rengeteg ember megkínzása kötődik. Ok verték a március eleji, március 15-i, április 4-i és május 1-jei őrizetbevételkor a karcagi rendőrségre, a börtönbe, majd a laktanyába bevitt Tamás Józsefet, Veress Zoltánt, Kovács Gézát, Kaszap Bélát, Sándor Andrást, Décsei Lőrincet, Orvos Nagy Sándort, Szilágyi Istvánt, Sammai Istvánt, Cs. Német Lászlót, Kocsis Bélát, Tóth Istvánt, dr. Szabó Lajost, és sok más karcagit és környékbelit.

A legbrutálisabb eset Kemény Pál megkínzása és agyon- verése volt. Március 6-án vitték be. Szemtanúk szerint Kuik karhatalmista a már eszméletét veszített Kemény hasán és hátán ugrált, toporzékkolt. Utána is többen és többször verték, gumibotozták. Súlyos belső sérülései miatt bevitték a karcagi kórház sebészetre, de ott az orvosi konzílium (dr. Kiss, dr. Zöld és dr. Sántha) Karcagon - műszerek hiányában — nem tartotta kezelhetőnek, s kérték a szolnoki kórházba szállítását. Március 7-én kórház helyett a megyei politikai osztály fogdájába vitték, ahol orvosi ellátás nélkül folytatták kihallgatását. Kórházba csak március 14-én vitték, ahol négy nap múlva meghalt. A rendőrorvosi boncolás vesebetegséget állapított meg. Ügyének kivizsgálását és rehabilitálását még 1989. november végén is megtagadta a Belügyminisztérium. Karcagi újratemetésére csak 1991. október 23-án került sor. Gyilkosainak semmi bántódása nem történt.

Ugyanebben az időszakban indulnak meg a házkutatások, előállítások, rendőri felügyelet alá helyezések, majd letartóztatások és internálások. Legtöbbször verésekkel egybekötve. A volt ejtőernyős szakkör több fiatalokú tagja hónapokat tölt a szolnoki fogdában és a Fő utcai börtönben (pl. Pintér Zoltán, R. Kovács István, Demény Lajos, Kangur István). Három hónap múlva szabadul a Markó utcából Kis Ilona, a leánykollégium igazgatónője.

A lefolytatott politikai perekben Karcagról 37 polgári egyént és katonát ítéltek el a különböző bíróságok. Közülük többen csak az 1963[^]8 amnesztiával szabadultak. Utolsónak 1970 áprilisában a budapesti fegyveres harcokban való részvételéért életfogytiglani börtönre ítélt L. Kiss Margit tért haza.

Az elítéltek és internáltak zöme a szabadulás után - legtöbbször családotól - elhagyta Karcagot, s más helységben telepedett le.

A megtorlás enyhébb esete az állásból való elbocsátás vagy eltanácsolás volt.

A gimnázium tanulói közül kizárták Vadon Tündét, Demény Lajost, L. Kiss Jánost, Csíkos Sándort. A tanárok közül februárban bocsátották el Batta Lászlót, Csávás Sándort, Balogh Imrét, Filep Istvánt és Kis Ilonát, a tanév befejezésekor Takács István, Kelecsényi István, dr. Gyergyói János, Takács Istvánná nézhetett új helyen állás után.

Több általános iskolai tanár, ügyvéd, TSZ-vezető sem volt kívánatos személy Karcagon, de sok üzemi dolgozó, sőt TSZ-tag is el kellett hagyja a várost. Sok tartalékos tisztet megfosztottak tiszti rangjától, a tényleges tisztek közül többet leszereltek, s kényszerítették őket a tiszti lakások elhagyására is. Jellemző, hogy a hétfő éjszakai „fekete vonat”-hoz - amely Budapestre vitte az ott dolgozókat - három karcagi kocsi csatoltak ebben az időben.

A megtorlások hatására a régi rend lesz úrrá Karcagon is. Az emberek előbb félve, majd csendes apátiával, végül beletörődéssel fogadják a változásokat, s kiszolgálják a régi-új rendszert. 1958 áprilisában már fogadják a forradalom vérbetiprását elrendelő Hruscsovot, s utána élnek a Kádár-féle rendszerben a forradalomnak is köszönhető gulyáskommunizmus éveit a rendszer összeomlásáig.

AZ ESEMÉNYTÖRTÉNET ÖSSZEÁLLÍTÁSÁHOZ FELHASZNÁLT - KARCAGI VONATKOZÁSOKAT IS TARTALMAZÓ – SZAKIRODALOM

KÖNYVEK

A Forradalom hangja (Magyarországi rádióadások 1956 október 23-november 9). Századvég Kiadó és a Nyilvánosság Klub. Budapest 1989.

A forradalom sajtója. Ernest Nagy. Giromagny 1984.

1956 plakátjai és röplapjai. Zrínyi Kiadó. Budapest 1991.

1956. A forradalom kronológiája és bibliográfiája. Századvég- Atlanti Kiadó-1956-os Intézet. Budapest 1990.

Hollós Ervin-Lajtai Vera: *Drámai napok.* Kossuth Könyvkiadó. Budapest 1986.

Dr. Berki Mihály: *Hadsereg vezetés nélkül.* Magyar Média. Budapest 1989.

Dr. Berki Mihály: *Pufajkások*. Magyar Fórum Kiadó. Budapest 1993.
Bertha Bulcsu: *Színészek, írók, börtönök*. Új Idolt Könyvkiadó. Budapest 1990.
Hornyák Tibor-Forgách Ferenc: *Tanúskodnak a halálraítéltek*. Montir Bau kisszövetkezet. Budapest 1989.

Magyar'56. 1-20 (Előkészítette és szerkesztette Székelyhídi Ágoston.) Magyarok Világszövetsége 1956-os Bizottsága. Budapest 1996,
1956 Kézikönyve. I-III. Főszerkesztő Hegedűs B. András. 1956- os Intézet. Budapest 1996.
Pesti utca 1956. (Főszerkesztő Kozák Gyula.) 1956-os Intézet- Századvég Kiadó. Budapest 1994.
1956 vidéki sajtója (Összeállította és szerkesztette Izsák Lajos, Szabó József, Szabó Róbert. Korona kiadó. Budapest 1996.
Rendőrségi napi jelentések 1956. október 23.-december 12. I. kötet. Összeállította Kajári Erzsébet. Belügyminisztérium- 1956-os Intézet. Budapest 1996.

PERIRATOK

Antal József és társai. Legfelsőbb Bíróság Katf. KT. 379/1958.
Hagymási Jenő és társai. Legfelsőbb Bíróság Katf. III. 195/1957.
Sinkovics Gyula és társai. Legfelsőbb Bíróság Népbíróági Tanács 5137/1957.

SAJTÓ

Karcagi Híradó 1956. 1-9. számai
A Nép Lapja és a Tiszavidék 1956. október-decemberi egyes számai
Bécsi Magyar Híradó 1959. Meggyilkolt és börtönbe vetett magyarok névsora.
Ötvös Ervin: *Szabad sajtó Magyarországon 1956*. In. Új Látóhatár 1987. 4. szám.
Karcagi Hírmondó 1989-1995 közti egyes számai.
Karcagi Híradó 1991-92 egyes számai.
Magyar Honvéd 1992 6., 9., 15. számok. (Tamás József és Csányi András levélváltása.)

INTERJÚK

Oral History Archívum 228 (Filep István) és 252 (Zsombok Tímár György) interjúi.
Töredékes interjú Antal Józseffel (videofelvétel, készítették Cs. Kovács Károly és Varga Mihály 1989).
Életutam (Hagymási Jenő magnóra mondott emlékezése, 1990.)

Csöndes forradalom

Értelmiségi családból származom. Édesapám Hollandiában végezte el a református teológiát, de mellette latin-görög szakos tanári diplomát is szerzett. Hárman voltunk testvérek - a háború után különböző származásuként könyveltek el bennünket. Én 1949-ben érettségiztem a debreceni református kollégiumban, mint értelmiségi szülők gyermeke. Nagyobbik öcsém 1951-ben végezte a gimnáziumot, mint osztályidegen, a kisebbik 1954-ben, mint egyéb származású. Bölcsészkaron végeztem, történelem-földrajz-pedagógia szakos tanárként, 1953-ban. Ekkor kezdődött a Nagy Imre-program: fiatal szakemberek vidékre! Két évig tanítottam a kunszentmártoni óvónőképzőben. Amikor a téveszmogalomban bekövetkezett változások miatt az óvónőképző megszűnt, áthelyeztek a karcagi gimnáziumba.

Vegyes összetételű baráti kör alakult ki a pedagógusok között, zömmel kiváló szakemberekből, nagy életkori szóródással. Kapcsolatot tartottunk a debreceni és a szolnoki értelmiséggel, estjeink hamarosan vitafórumokká alakultak át. Amikor a Rajk-per háttére nyilvánosságra került, már Budapestre is feljáromgattunk, a Petőfi-kör üléseire.

Az első igazi robbanás 1956. október 20-án következett be, amikor a városi pártbizottság értelmiségi gyűlést tervezett a tanácsháza dísztermében. Én is felszólaltam, többek között a fiatalok lakáshelyzetéről. Elmondtam, hogy az ország tele van laktanyákkal, ha a szovjet hadsereg átadná ezeket, rengeteg ember lakásproblémáján lehetne segíteni. Elég viharos körülmények között zárult ez az ülés.

Debrecenben 23-án délután öt órakor eldőrdült az első sortűz. Aznap este hozta a hírt az egyik kollégánk, aki éppen Debrecenben volt a tüntetés óráiban.

Az első napok feszültségében kevés információ érkezett a városba: a Gerő-beszédet például azért nem hallottuk, mert éppen áramszünet volt Karcagon. Annyit láttunk - akkor még ott vezetett el a 4-es főút —, hogy az oroszok szakadatlanul vonulnak a városon keresztül. T-34-esek, 54-esek, csapatszallítók. A tantestület bezáratta a gimnázium kapuit, hogy senki se hagyassa el az épületet, 27-én mégis sor került a tüntetésre. Reggel nyolckor a diákok nem mentek be az osztálytermekbe, hanem az udvaron gyülekeztek. Előre megmondták, hogy akár velük tartanak a tanárok, akár nem, ők kivonulnak az utcára.

Némán vonultunk a Kossuth-szoborig. Szakács Iván, az iskola DISZ-titkára és Vadon Tünde, a helyettese helyezték el az ifjúság koszorúit a talapzaton. A karcagi főtér akkor piactér volt, több ezer ember elfért rajta. Mire a Petőfi-szoborhoz értünk, már vagy kétezren voltunk. A gimnázium négyszáz diákján kívül a Kossuth-nótát éneklő gépállomásiak, a szerelő KTSZ munkásai, majd rendezett sorokban megérkeztek a téeszkek dolgozói. A szobor előtt alkalmi szónokok beszéltek, az egyik diák elmondta a Nemzeti dalt. Valaki megkérdezte a tömegből, hogy vajon mit szólnak mindehhez a fegyveres testületek. Éppen akkor érkezett meg a katonai őrző, Antal József százados, helyőrségparancsnok vezetésével. A százados felállt a szobortalapzatra, és közölte, hogy a katonái csatlakoznak a követelésekhez, és a nép mellé állnak. Később mesélte el, hogy amikor kiért a főtérre, még nem tudta, hogy csatlakozni fog-e. Amikor látta, hogy mennyien vannak a tüntetők, és hallotta az elhangzó követeléseket - amelyek nagyjából a közismert országos követelések helyi változatai voltak -, akkor érezte úgy, hogy csatlakoznia kell.

(Antal Józsefet a forradalom előtt csak látásból ismertem. A tüntetésen elmondott beszédéből tudtam meg, hogy született karcagi, a kistölgyes között élte le gyerekkorát. Őt elsősorban a szülőváros és az ott lakó nép szeretete állította a forradalom mellé - felelősséget érzett értük. Már ebben a beszédben elmondta, hogy rendet akar látni Karcagon.)

Későbbi beszélgetéseink, haláláig tartó barátságunk során ismertem meg életútját. Szegényparaszti családból származott, kezdetben a mezőgazdaságban dolgozott mások földjén. Értelmes gyerek volt. A polgári iskola elvégzése után Csepelre került, a géplakatos szakmát tanulta ki, s lakatosként dolgozott. Később belépett a Szociáldemokrata Pártba, s feleségével együtt az ifjúsági mozgalomban tevékenykedett. Katonának állt, s az alapkiképzés után elvégezte az akkori tisztképzőt, a Kossuth Akadémiát. Hadnagyként több helyen szolgált, majd 1951-ben a Honvédelmi Minisztériumba került. Innen küldték a vezérkari akadémiára. 1952-1955 között elvégezte a Zrínyi Miklós Katonai Akadémia hároméves tüzértagozatát, s mint magasabb képesítésű tüzértiszt, századosi rendfokozattal átvette a Honvédelmi Minisztérium közvetlen irányítása alá tartozó, Karcagon elhelyezett önálló páncéltörő osztály parancsnokságát. Családjával együtt Karcagra költözött.

Végig együtt dolgoztunk a karcagi Honvédelmi Bizottmányban. Nyugodtsága, megfontoltsága, a városért érzett aggodó szeretete nagy mértékben segítette munkánkat.

A forradalom leverése után sokat tipródott, kereste a kibontakozás útjait. Érttem nagyon aggodott, többször beszélünk novemberben, decemberben.

Február 15-én letelt szabadsága, levetette az egyenruhát, s Bártfai TSZ-elnök segítségével igen nehéz fizikai munkát végzett. De ellenségei ezt is irigyelték tőle. A szokásos őrizetbevételek során ő is az áldozatok közé került. A verések miatt egyik fülére nem hallott. A májusi nagy verés után Budapestre költözött, de két nap múlva letartóztatták.

A váci börtönben találkoztam vele, 1958-ban. Örültünk annak, hogy nem csináltak egy összevont Antal-Hagymási-Filep-pert, mert akkor még jobban érvényesülhetett volna velünk szemben a megtorlás. A kiszabadulás után visszament a csepeli gyárba, onnan ment nyugdíjba. A bosszú még itt is kíséerte: elítélése miatt nem számították be a nyugdíjába 1957 előtti munkaviszonyait, így nyugdíjat csak az 1960 óta - kazánfűtőként - eltöltött idő után kapott.

1990-ben rehabilitálták, őrnaggyá, majd alezredessé nevezték ki. Ez időben hetenként meglátogatott, együtt örültünk 1992-es ezredesi kinevezésének. Súlyosbodó betegsége alatt is többször fölkeresett. 1995 áprilisában temették katonai tiszteletadással. Karcagról Varga Mihály képviselő hozta el koszorúját.)

Szűcs Lajos százados, a Kiegészítő parancsnoka rövid beszéddel csatlakozott.

Még abban az órában Lakatos László főhadnagy, a rendőrség parancsnoka is közölte a szobortalapzatról, hogy egyetért az elhangzottakkal, majd megérkezett az egyik párttitkár, ő is bejelentette, hogy átáll.

Ott, a helyszínen határozat született a városi forradalmi tanács megalakításáról. A téeszkekből, a szövetkezetből, a gépállomásról két-két ember bejött a gimnáziumba. Elővettem a nyomtatványokat a debreceni és pesti követelésekkel, a keringő tizenhárom és tizenhat pontokat, s a küldöttekkel összeállítottuk a saját listánkat. Megállapodtunk abban, hogy délután nagygyűlést tartunk a tanácsháza előtt. A követeléseket pontokba foglalók között ott volt a helyőrségparancsnok és a rendőrkapitány is, a repülőtérről viszont nem érkezett meg senki. A várostól tíz kilométerre volt a Kilián Repülőti Iskola tanegrede, vadászok, a legkomolyabb katonai erő a környéken. A tisztek közül azokat, akiknek nem volt érettségijük, tanítottam a levelező tagozaton. Antal és Szűcs

századossal, Lakatos főhadnaggal és az egyik TSZ-elnökkel autóba ültünk, és elindultunk Kunmadarasra. Az őrség nem tudta, mitévő legyen - civilek is jönnek, katonák is - végül mégis beengedtek a repülőtérre. A gyakorlótéren tiszttek álltak, Hagymási Jenő, az ezredparancsnok repülőről figyelte a csapatmozgásokat. A tiszttek már tudták, mi történt a városban, mindennel egyetértettek, de a parancsnokot meg kellett várni. Hagymási leszállt. Szerfölött morcos volt, amiért a civilek be mertek lépni a laktanyájába az engedélye nélkül, és azon gondolkozott, hogy biztos ami biztos, ezeket rögtön le kellene lövetni. Aztán, amikor megmutattuk a pontokba foglalt követeléseket és meghívtuk a délutáni gyűlésre, azzal, hogy ráér akkor megadni a választ, megígérte, hogy délután találkozunk. Később elmondta, hogy azért volt olyan bizalmatlan, mert nem értette, mit keres ott a rendőrkapitány és a TSZ-elnök.

(Hagymási Jenő a karcagi forradalom egyik legszínesebb egyénisége volt. Munkáscsaládból származott. A budapesti piaristáknál érettségizett. 1948-ban került a hadseregbe, ahol az egyéves repülő hajózási iskola elvégzése után, 1949-ben avatták hadnaggá. Az elsők között lett lökhajtásos pilóta 1951-ben. Szolgált Szolnokon, Tökölön, Szentkirályszabadján. Innen kerül, először főhadnagyként, Kunmadarasra, ahol rövid ideig ezredparancsnok. E beosztásából emelik ki előbb szemlélőnek a Kilián repülőtisztiskolára, majd 1953-ban Taszárra, ahol a légierő lövész szakág vezetője lett. Mint az egyik legnagyobb tudású vadászpilótát, az akkor létrehozott lökhajtásos kiképző ezred parancsnokává, nevezik ki századosi rendfokozattal Kunmadarasra.

Én 1955 őszén ismerkedtem meg vele, mert tanítottam nem érettségizett tisztjeit a gimnázium levelező tagozatán, s ő rendszerint érdeklődött nálam előmeneteliükről. Ő és alakulata a legelső között csatlakozott a forradalomhoz - meggyőződésből. Az október 27-i gyűlésen a karcagi városházán már Kossuth-címeres Bocskay-sapkában jelent meg tisztjeivel. Higgadtsága, mértéktartása és elszántsága, s ugyanakkor a cselekedeteiben is megnyilvánuló mély hazafisága példát mutatott. Később a váci börtönben hosszú időn át egy zárkában voltunk, ahol meggyőződhettem széles körű tudásáról, kultúrájáról. Beszélt franciául, németül, oroszul, s a börtönben tanult angolul. Egy napon szabadultunk a gyűjtőfogházból, s utána is rendszeres kapcsolatban álltunk. Először az Orion-ban dolgozott Balogh Imre volt kollégámmal és rabtársunkkal.

A hatvanas évek végén bekövetkezett enyhülés lehetővé tette, hogy mérnöki diplomát szerezzen, de az Orionban még akkor sem engedték múltja miatt érvényesülni, ezért ment át - baráti segítséggel - a MEDICOR-ba, ahol mérnöki beosztást kapott. Utoljára a 301-es parcellában találkoztam vele 1990. június 16-án, ahol arról beszélt - mint rehabilitált őrnagy - hogy be fog kapcsolódni valamilyen formában a légierő munkájába. A sors közbeszólt: gyorsan kifejlődő agydaganata egy hónap alatt elvitte. Katonai tiszteletadással tartott temetésén hajdani tisztjei és vádlott-társai, Czitán Mátyás és Tímár György tartottak emlékező búcsúztatót. Halála után léptették elő alezredessé.)

Délután, amikor a tanácsházán elkezdődött a pontok vitája, valaki beszámolt a pesti eseményekről, másvalaki a Debrecenben történetekről. Megérkeztek a repülőteriek, és bejelentették az ezred csatlakozását. Hagymási a csapatmozdulatok ismeretében azt javasolta, hogy a Forradalmi Tanács mellett alakítsunk egy katonai tanácsot is. Közben a tanácsháza előtt gyűlt a tömeg. Kitéttünk az ablakba egy hangszórót, így az egész város hallhatta, hogyan alakul meg a Forradalmi Tanács. Én a Forradalmi Tanács titkára lettem.

A Honvédelmi bizottság tagjai közé Szűcs, Antal és Hagymási századosok mellé engem is beválasztottak, s a fiatal generáció ellensúlyozására Lakatos ezredest, Kemény főhadnagyot és Novák hadnagyot is. Mindhárom tartalékos tiszt volt. Lakatos ezredes Horthy idején százados vagy őrnagy lehetett, egy kerékpáros zászlóalj parancsnoka volt. Átállt, az ötvenes évek elején lett ezredes. Az ő törzsfőnöke volt Kemény főhadnagy - akkoriban már vegyész a gépállomáson. Később a Szolnok megyei történelmi múzeumban ez úgy szerepelt, hogy a Honvédelmi Bizottságba horthysta tisztet választottak be, akik aztán átvették a hatalmat.

(Kemény Pállal a karcagi értelmiségi gyűlés után ismerkedtem meg. Két háznőre laktunk egymástól, az utcán állított meg, s kérdezte, nem félek-e a felszólalásom után, amelyet korainak és túl merésznek tartott. A tüntetésen a gépállomás dolgozói közül felfigyeltem viharkabátos alakjára. Este a Honvédelmi Bizottság ülésén feltűnt, milyen szeretettel figyeli hajdani parancsnokát, Lakatos Ferenc ezredest, s helyesli annak nyilatkozatait. Ekkor is kitűnt óvatossága, körültekintő állásfoglalása, higgadt, nyugodt és aggódó magatartása. A Honvédelmi Bizottság üléseiről - majd később a munkástanács megbeszéléseiről - rendszerint együtt indultunk haza a Sugárúton. Mindig óva intett, figyelmeztetett: olyan túlerővel állunk szemben, hogy csak a város megmaradása lehet a célunk. November 4-én reggel,

mikor értünk jött a tanács Tatraplanja, hiába zörgettem kapuján, nem jött ki. Az utóvédharcok alatt is megfontolt volt. Funkciót vállalt ugyan a 11 tagú elnökségben, de ott is nyugalomra intett, s tiltakozott minden kapkodó határozat ellen. Tisztán látott, s ellene volt minden megfontolatlan javaslatnak. Mint az üzemi munkástanács elnöke, minden véleményt meghallgatott. O hozta be a Karcagi Híradó szerkesztőségébe a Gépállomás levelét, amely állást foglalt a sztrájkok ellen. Még igazgatóját, Konti Jánost is védte a munkástanács állás foglalásával szemben. Első letartóztatásom utáni találkozásunkkor javasolta, menjek el Karcagról, mert itt nem számíthatok semmi jóra. Nem hittem neki, pedig igaza volt. Elsőfokú ítéletem után visszavitték a szolnoki politikai osztályra, pótnyomozásra. Itt a 9-es zárkába kerülve Kiss Albert kunhegyesi tanítótól és Herczeg Mihály kunszentmártoni volt kispápa képviselőtől értesültem további sorsáról, ebben a zárkában töltött utolsó napjairól. Mélyen megdöbbenve hallgattam őket szörnyű szenvedéseiről. Ha valaki ártatlan áldozata volt 1956- nak, úgy az Kemény Pál volt.

A börtönből kiszabadulva tudtam meg a részleteket.

Kovács Géza barátom 1989-ben - tartva a kapcsolatot a családdal - keresett meg Kemény Pál szenvedéseivel és mártírhalálával kapcsolatos dokumentumokkal. Ezeket egy több oldalas kísérőlevéllel együtt elküldtük a Történelmi Igazságtétel Bizottsághoz, kérve a tényfeltáró bizottság kiküldését.

Választ nem kaptunk. A család által indított kérés végül eredményt hozott, így kerülhetett sor Kemény Pál rehabilitálására és Karcagon történt újratemetésére.

Sírja azóta a karcagi október 23-i megemlékezések színhelye.)

Október 27-én még annyi történt Karcagon, hogy elhatároztuk egy hírlap megjelentetését és azt, hogy a követeléseinket eljuttatjuk Nagy Imréhez.

Másnap elindultunk Budapestre, de a szolnoki forradalmi munkástanácson lebeszéltek a további útról: - Nem fértek be a páncélosok közé. - A szovjetek ugyanis folyamatosan vonultak Pest felé. Végül Csávás Sándor kollégánknak - aki református lelkész volt régen - K-vonalon sikerült beszélnie Nagy Imre vejével, Jánosi Ferencsel, akivel együtt járt a teológiára. A pontokat lediktáltuk egy gépirónőnek, így azokat nemsokára be is olvashatta a Kossuth Rádió.

Amikor visszaértünk Karcagra, nyugtalan volt a város: a szovjet emlékművet ledöntötték, és tüntettek a kereskedelmi osztály vezetője ellen. Még aznap megalakítottuk a nemzetőrséget: a rendőrök mellé húsz-harminc katonaviselt embernek - vállalati vélemény alapján - fegyverviselési engedélyt adtunk. Később állandó őrséget állítottunk azokba az utcákba, ahol a volt funkcionáriusok laktak. Ennek köszönhető, hogy egyiküknek sem esett bántódása, hiszen 30-a után többször elhangzott - különösen a paraszti rétegből - hogy „te vitetted el”, „te söpörted le a padlásomat”. A forradalmi tanácsban szekciókat alakítottunk. Meg kellett oldani a város gondjait: nem volt közellátás - benzint, olajat kellett szerezni. Összegyűjtöttük az írni tudó embereket, s másnap reggel hét órakor ötezer példányban megjelent a kétoldalas városi újság. Én lettem a felelős szerkesztő.

A repülőtérről telefonáltak, hogy Mezőtúron valami baj van. Mezőtúr harminc kilométerre van Karcagtól, s volt ott egy igen erős páncélos alakulat, rohamlövegekkel, tankokkal. A mezőtúriak is megcsinálták a maguk kis forradalmát, de a laktanyával nem bírtak. Dropán őrnagy ezredparancsnok közölte, hogy semmilyen parancsot nem kapott. Délután néhány tiszt átjött Karcagra azzal, hogy veszélyben van a város biztonsága, hiszen az őrnagy kivezényelheti a tankokat. Megegyeztünk a küldöttekkel, röpcédulákat nyomtattunk, és repülőtérről megszórtuk vele a laktanyát. Az őrnagy később látszólag engedett, de soha nem derült ki, hogy mit akart voltaképpen. November 4-én hajnalban, amikor megindult az orosz támadás, kivonult a páncélosaival, de olyan harcálláspontot választott, ahol biztos volt, hogy nem találkozhat a szovjetekkel.

Az egyik ülésen fölvetődött, hogy sok karcagi egyetemi hallgató és zeneiskolás van Debrecenben, s a szülők semmit sem tudnak róluk. Egy TSZ-től kapott teherautóval és a tanács Tatraplanjával másnap reggel elindultunk Debrecen felé. Szembe jöttek a szovjet páncélosok, de végül nagy nehezen bevergődtünk a városba, s amint a velünk érkezett szülők elindultak a kollégiumokba, összegyűjteni a gyerekeket, én bementem a városi tanácshoz. Für Lajossal találkoztam ott, megkérdeztem, ők hogy csinálják. Ok egy francia forradalomból vett mintát játszottak, ilyen-amolyan szekciókkal. Elmesélte, mi jó, mi nem jó, mi az, amit már megtanultak, milyen gondjaik vannak a helyi pártfunkcionáriusokkal, a sereggel, az AVO-val. Ha Karcagon működik a katonai tanács, nem árt, ha összejövök az ottaniakkal. Egy Csorba nevű ezredes volt a helyőrségparancsnok, Garab Imre főhadnagy a karhatalmi szekció vezetője. Tisztáztuk az erőviszonyokat, a létszámokat, azt, hogy merről jönnek az

oroszk, milyen erővel, milyen a lőszerellátás. A csapatmozgásokról sokat tudtam: Hagymási minden nap küldött föl felderítőket, legtöbbször maga ment föl. Megegyeztünk a kapcsolattartásban a katonákkal is, Für Lajosékkal is.

Amikor a kollégiumokból összegyűltek a karcagi diákok, már egy újabb szovjet hadosztály felvonulása kezdődött, de a mellékutakon visszaindultunk. Baj nélkül megérkeztünk, és egy órával később már minden gyereket hazaszállítottam.

A 29-ével kezdődő héten a környező laktanyákban már HM-rendelet alapján alakultak meg a forradalmi katonatanácsok. Az irányítást egyre inkább a légierő képviselői - Hagymási százados, Czitán százados, Tímár főhadnagy, Dráviczki főhadnagy, K. Varga százados - vették át. Ennek az volt a magyarázata, hogy a légierő tisztikara általában valamivel magasabb nívón állt, mint a tüzérségé. Általában volt érettségijük, többen katonai főiskolát is végeztek, s valamennyi nyelvismerettel is rendelkeztek, hiszen a szovjet légierővel dolgoztak együtt. A katonai követelésekben az Országos Légvédelmi Parancsnokság volt a leghatározottabb; a mi repülőseink folyamatos kapcsolatot tartottak Nádor Ferenc ezredessel, aki később a Fő utcán megúsza nagyobb büntetés nélkül, és Kablai ezredessel, a szolnoki repülőtér parancsnokával. A tüzérek kapkodóbbak és parancsra váróbbak voltak. A környező helységekre a légierő tisztjei mentek ki, hogy segítsenek a katonai és a forradalmi tanácsok megalakításában egészen Hajdú-Biharig. A karcagi lap egyik számában közöltük is, hogy Kunhegyesen, Tiszagyendán, Tiszaroffon, Tiszaörsön, Tomajmonostoron, Tiszafüreden, Tiszacsegén, Berekfürdön, Kunmadarason, Nagyivánon és a Hajdú-Bihar megyei Egyeken a repülőtér honvédei szervezték meg a forradalmi tanácsokat, amelyek így a karcagi forradalmi tanácshoz fordultak információért, innen vártak utasításokat, hiszen Budapesttel ebben az időben semmilyen kapcsolatuk nem volt.

Ekkor vetődött föl az a gondolat, hogy a karcagi légierőből, a páncélelhárító egységekből, a mezőtúri rohamlövegekből, a páncélosokból, majd pedig a debreceni s — miután a legtöbb alakulat a békéscsabai hadosztályhoz tartozott - az orosházi, hódmezővásárhelyi, békéscsabai egységekből egy tiszántúli hadsereget kellene létrehozni. A honvédelmi tanács ülésein rengeteg vita volt erről. A higgadtságot a tartalékosok képviselték, ők figyelmeztettek a pontos felmérés, a felderítés szükségességére. Nincs értelme a kapkodásnak, az elszigetelt fegyveres ellenállásnak, előbb létre kell hozni az ellenállásra alkalmas magot. A repülősök ajánlkoztak, hogy lebombázzák a szolnoki hidat és a záhonyi átkelő pontokat. A legmerevebben foglaltunk állást, úgy, hogy ez már támadás lenne, s háborús veszélyt idézne elő.

November 1-jén, 2-án kezdtek megalakulni a városban a pártok. Először a Magyar Szocialista Munkáspárt, a Szociáldemokrata Párt, a Kisgazda Párt és a Nemzeti Parasztpárt. Én a forradalmi tanács ülésén úgy foglaltam állást, hogy nem ellenezük a pártok megalakulását - akkor már elhangzott Kádár, Erdei, Tildy beszéde -, de nem tartjuk alkalmasnak az időpontot; ne kényszeresük pártharcokra az amúgy is megosztott karcagi közönséget.

Ennek ellenére a pártok létrejöttek, vezetőséget is választottak - illetve a Szocialista Munkáspártnál megmaradt a régi, azok kivételével, akik más pártokhoz csatlakoztak. A város egyik párttitkára például bejelentette, hogy belül mindig parasztpárti volt, s ő sürgősen oda lépett be.

November 3-a csöndes napnak indult. Akkor már Budapesttel is volt valamennyi kapcsolatunk, működött a rádió, a környező városokból jelentések futottak be. Az emberek megnyugodtak: győztünk, minden rendben van, már csak egy kis türelem kell; a szovjetek hamarosan kimennek, és megtartjuk a szabad választásokat.

A honvédelmi tanács ülésén azonban mi már láttuk, hogy körülbelül mire kell számítanunk. A szovjet páncélosok körülzárták az ország összes repülőtérét, egyedül a kunmadaras! volt még szabad. A felderítőgépek minden nap fölszálltak, és látták, hogy özönlenek befelé most már a román határon is a csapatok, és láttuk, hogyan áradnak Pest felé.

A szombati tanácsülés után fölhívtam a menyasszonyomat, hogy azonnal jöjjön a tanácshoz a személyi igazolványával - ha akarja, megtartjuk az esküvőt, mert már látom, hogy nehéz helyzetnek nézünk elébe. Szóltam az anyakönyvvezetőnek, hogy tegye szabaddá magát, fogtam két tanút, és megbíztam az egyik diákomat, hogy vigyázzon a szobámra. Miután nagyon húzta a zsebemet a pisztoly, odaadtam neki, mégse azzal menjek az anyakönyvvezető elé.

(A forradalom résztvevői és a megtorlás áldozatai voltak a családtagok is. Feleségem, Angyal Ibolya mint tősgyökeres karcagi segített eligazodnom a forradalom alatt a személyi, vállalati kérdésekben.)

Útmutatásai, tanácsai nélkül nem láthattam volna tisztán. Féltett, óvott, támogatott. Vállalta a veszélyeket is - szüleivel együtt.

Már a Kádár-korszak alatt napokig aludtunk a repülőtérről kimentett, heverőinkbe rejtett géppisztolyok, pisztolyok, kézigránátok fölött - amelyeket Hagymásiék elrejtettek, majd áthoztak Karcagra - s nem egyszer az ő segítségével jutottak azok új tulajdonosaikhoz - ma már elmondhatom: Szepes-vári Gáborhoz, Wolf Györgyhez, Mányi Lajoshoz, Takács Istvánhoz és másokhoz - a későbbi felhasználás reményében. Többször kihallgatták, de ő tudott hallgatni, s ezzel mások biztonságát óvni. Első letartóztatásom alatt a karcagi börtönben Tanyi Lajos bácsi által engedélyezett beszélőn mondta meg, hogy várja első gyermekünket. Második letartóztatásom után kezdődött meg ellene a hajsza. Először arra akarták kényszeríteni, hogy ne szülje meg a gyermeket. Naponta hívták be a rendőrségre, a tanácshoz, a pártbizottságra, s gyötörték, tagadjon meg engem. Igazgatója nem engedte, hogy beszélőre jöjjön hozzám.

Az elsőfokú ítélet után fokozódott az üldözés. Naponta szólították fel: váljon el tőlem, akkor nem lesz további bántódása. Megtagadta. Elküldték fizetés nélküli szabadságra, azzal fenyegették, hogy a Jászságba, tanyasi iskolába helyezik. A tortúrák hatására koraszülése lett. A szülészetről is hamar kitétték 1 kg 80 dekás fiunkkal együtt, ne rontsa ott a levegőt. - Fiamat majd egyéves korában láttam először a váci börtönben, ahová kivételesen beengedték. - Jogerős ítéletein után ismét válásra akarták rábírní, s miután nem vállalta, az egyik külső iskolába helyezték át. Csak azért nem bocsátották el, mert Szolnokon valaki ki mert állni mellette az oktatási osztályon. Ha nagyobb ember látogatott Karcagra (például 1958 áprilisában Hruscsov), behívták a rendőrségre, s közölték: amíg a látogatás tart, nem mehet az utcára sem, s őt sem látogathatja meg senki.

Szabadulásom után hiába kérte áthelyezését új lakóhelyemre, Budapestre - nem engedték. A végén neki kellett felmondania, s évekig járt Pestről vonattal Torbágyra tanítani, hogy együtt lehessünk. Az átélte izgalmak, gyötrések - majd később a fiúkért való izgalmak - hozzájárultak korai halálához. Nélküle - s szülei nélkül - nem bírtam volna ki a megpróbáltatásokat, s nélküle élni ma is igen nehéz, s értelmetlennek tűnik.)

Az esküvő után ebédelni mentünk. Ebéd közben ért Hagymási százados telefonja, hogy azonnal menjek a repülőtérré, mert újabb értesülései vannak. Végül ő jött be a tanácsháza épületébe, azzal, hogy az OLEP-től értesült a Maléter-féle tárgyalásokról. Úgy néz ki, mégis lesz valamilyen megállapodás, de fel kell készülnünk arra, hogy az ő repülőterüket is körbevehetik az oroszok. A tanácstól felhívtuk a légierő-parancsnokságot, majd Hagymási beszélt a HM-mel is. Megnyugtattak: a küldöttség mindenben megegyezett, már csak a kivonulás részleteiről kell tárgyalni. Estefelé már úgy nézett ki, hogy nem a mi értesüléseink a jók, hanem a felsőbb szervekéi. Megegyeztünk Hagymásival, hogy mára végzünk, csinálunk magunknak egy szabadnapot, és hétfőn folytatjuk a munkát. Én még bementem a nyomdába - akkor nyomtattuk a november 4-i számot -, 11 óra körül hazamentem, megvacsoráztunk és lefeküdtünk. Ez volt a nászéjszakánk.

Reggel 6 óra körül erősen verték az ablakot. A városi tanács sofőrje volt, Antal százados küldte el a katonai tanács tagjaiért. - Miért? - kérdeztem. - Nem tudja? - Bekapcsol-tám a rádiót, öltözködés közben hallottam Nagy Imre beszédét és a felhívást, hogy Maléterék térjenek haza. A sofőr elmondta, hogy végigjárta a tanács tagjait, senkit sem tudott kihívni, de én menjek a laktanyába, mert már a fél város ott van.

A lövegek már vonultak a városon keresztül, a laktanyában sok civil öltözött egyenruhába. Fölfegyverkeztek. A tisztek már nem voltak ott, Antal százados üzenetet hagyott a számomra, hogy én is azonnal húzzak egyenruhát. A vágóhid mellett összpontosítjuk az erőket, onnan megyünk felszabadítani a repülőteret, mert az oroszok bekerítették.

Telefonon beszéltem Kunmadarassal. Hagymási elmondta, hogy az éjjel folyamán az orosz páncélosok valóban körbevették a repülőteret, mellettük gyalogsági egységeket is lehet látni, csapatszállító páncélozott kocsikon. Egyelőre nincs tűzharc, a védők tüzelőállásban vannak a viszonylag kevés gyalogsági fegyverrel, néhány géppuskával, golyószóróval. Az orosz lövegek csöve a tiszti lakásokra van irányítva. Ott voltak a nők, gyerekek. Hagymási, aki edzett fiú volt, erre a fordulatra nem számított. Megkértem, hogy ne lőjenek, próbáljuk másképp tisztázni a helyzetet.

Elmentem a harcálláspontra, ahol a tüzekek álltak és a beöltözött civilek gyülekeztek. Emlékezetem szerint tizenkét páncéltörő löveg volt kinn. Lőszerből elegendő mennyiség. Ott találkoztam Antal századossal, aki közben kiküld-te a felderítőit Kunmadarasra. Ekkor én már, a Hagymásival folytatott beszélgetés után, részletesen tudtam tájékoztatni a páncélosok erejéről. Láttuk, hogy a

támadásnak nincs értelme. A túlerő többszörös, páncélosunk nincs, mire a mezőtúriak odaérnek, órákba telik. Nélkülük, nyolc-tíz löveggel megtámadni egy tankhadosztályt nem lehet. Azt mondtam, hogy maradjunk a harcállásponton, de még jobb lenne visszamenni a laktanyába és lecsendesíteni az embereket. Tüzes hangulat volt: a civilek mind támadni akartak. A szovjet páncélosok mind e közben vonultak a városon keresztül, a kivonuláskor az is előfordult, hogy az egyik páncéltörő ágyú két szovjet páncélos közé állt be, s közben elromlott a vontatója.

Engem is elkapott a hangulat, szívem szerint már én is lőttem volna, de féltettem a várost. A tisztek is nekem adtak igazat. Úgy döntöttünk, hogy bemegyünk a városba, kivárjuk azt az időt, amikor nem jönnek szembe a szovjet páncélosok, és bevonulunk a laktanyába. A tanácsházán bekapcsoltam a hangos híradót - a főtéren, a téeszekben, a fontosabb helyeken mindenütt volt hangszóró -, ismertettem a helyzetet, a Nagy Imre-kiáltványt, azt, hogy nem tudjuk, mi van Pesten, s hogy az itteni erőnk olyan csekély, hogy semmit sem tudunk tenni. Mindenkit megkértem arra, hogy menjen haza, illetve maradjon a lakásában, a fiatalokat semmi esetre se engedjék ki az utcára. Alkalmas időben üzenetet küldtem Antal századosnak, hogy kezdjék meg a visszavonulást. Amikor Antal megérkezett, javasoltam neki, mondjuk be, hogy a városban a honvédség veszi át a hatalmat, és minden erővel megakadályozza, hogy a fiatalok - akik már előre elkészítették a benzinespalackokat - megtámadják a páncélosokat. Antal mondott néhány mondatot: mindenki menjen haza, a járőrök biztosítani fogják a rendet.

A tüzerek visszavonultak a laktanyába. Az ágyúkról leszerelték a lövegzávarzatot, hogy más se tudja használni őket, a lőszeret beraktározták, s Antal javasolta, hogy a beöltözött civilek menjenek haza, ha mégis kellenének, hangos híradón keresztül értesítjük őket.

Délutánig többször beszéltem a hangos híradóban, kértem, hogy a kiosztott fegyvereket, géppisztolyokat, kézigránátokat aznap, vagy másnaptól folyamatosan vigyék vissza a laktanyába. Elrendeltem a teljes kijárási tilalmat. Amikor délután 4 óra körül újabb szovjet csapatok érkeztek, már néma csönd volt a városban. Ez történt november 4-én Karcagon. Közben újra beszélünk a repülőtéreikkel. K. Varga százados elmondta, hogy az oroszok ultimátumot intéztek hozzájuk: ha leteszik a fegyvert, nem lövik szét a tiszt lakásokat. Hagymásiék nem tehettek mást, de a fegyverek jelentős részét azért eldugták a pincékbe, ide-oda. A szovjetek nem mentek be az épületekbe, a felszállópályát és a gépeket viszont lefoglalták. A sorkatonákat és a tiszt állományt beterelték az épületekbe, a tisztek egy részét túszként bezárták. Három nap múlva mindenkit elengedtek.

Megpróbáltam beszélni a békéscsabaiakkal, nem sikerült. A mezőtúriaknál az ügyeletes közölte, hogy a páncélosok kimentek a városon kívülre.

Éjjel a rádiót hallgattuk és szerkesztettük a Karcagi Híradót. Vártunk. Meghallgattuk a Kádár-kormány felhívását is - aminek az első adásai katonai adókból érkeztek, de a szolnoki hullámhosszon. Hajnalban már a tanácsnál voltam, ami biztos, az biztos, egyenruhában. Kapcsolatot akartam tartani a forradalmi tanács tagjaival, de tulajdonképpen mindannyian tehetetlenül álltunk. Senkinek nem volt egyetlen épkezláb ötlete. Keddre ismét összehívtuk a forradalmi tanácsot. Ott már senki sem mert állást foglalni a továbbiakat illetően, csak abban voltunk egységesek, hogy nem vagyunk hajlandók elismerni a Kádár-kormányt, folytatjuk, amit elkezdtünk, és abban, hogy vigyázni kell a rendre. A rendőrség és a nemzetőrség folytatta a járőrözést. Javasoltam Lakatos Lászlónak, a városi rendőrkapitánynak, hogy szüntesse meg a védőőrizetet a pártfunkcionáriusok lakása előtt — mert már nincs mitől tartani -, és hogy szóljon a tanácselnöknek és a párttitkárnak, hogy a munkaügyi szabadságukat megszüntették, jöjjenek be, és próbáljunk együtt dolgozni. Ők egyébként - mint mondták - mindketten egyetértettek a forradalommal. Karcagon csend és nyugalom volt, köszönik a forradalmi tanács eddigi munkáját, de a Kádár-kormány felhívása alapján átveszik a város irányítását.

A Kossuth rádió és a nyugati adók közleményei közötti ellentmondások közepette azt sem lehetett biztosan tudni, hol folynak még a harcok. Javasoltam, hogy egy küldöttség menjen be Szolnokra, mert a rádió már csak onnan sugároz. (Azt, hogy a kormány Szolnokon van, a rádió még nem ismerte el hivatalosan, csak amikor felköltöztek Pestre, hangzott el egy-egy utalás arról, hogy Szolnokon voltak.)

Akkoriban még erős csapatmozdulatok voltak, rengeteg civil gyalogolt az országutakon, csapattestüktől elszakadt katonák, volt AVH-sok, ingázó munkások. Senki nem lelkesedett, ha utaznia kellett, még ha csak Szolnokig is. Végül november 8-án Lakatos főhadnaggyal elindultunk Szolnokra. A kocsinkat nem engedték a megyei tanács közelébe, gyalog kellett keresztülválnunk a

szovjet őrészen. A tanács páncélosokkal volt körülvéve, az ágyúcsöveket az épületre irányították. Az aulában ácsorgó bőrkabátos urak között ismerős arcokat láttam: politikai és elhárítótiszteket, akik régebben a madarasi repülőtérré jártak. Ezeket a tiszteket Hagymásiék és Antalék szabadságolták. Mit keresnek ezek itt?

- Hol a kormány?

- A kormány nem ér rá.

Megmondtuk, hogy egy várost képviselünk, valami útmutatást szeretnénk kapni. A szakszervezeti székházba és a rendőrségre irányítottak, de megjegyezték, hogy jobb, ha hazamegyünk rendet tartani, majd később tisztázódik minden.

Végül, hogy mégiscsak teljesítsük, amivel megbíztak, a megyei lapnál lévő ismerőseimet kerestük. Egy erősen viharvert hölgygel találtam szembe magam a főszerkesztői irodában: Andics Erzsébettel. Később bejött Béréi Andor is, szemináriumot tartottak, hogy voltaképpen ők a kormány, de még nem vették át a hatalmat. A Kádár-kormány csak ideiglenes megoldás, ők ketten egyébként éppen a Szabad Népet csinálták. Nekem, mint a karcagi lap szerkesztőjének azt az utasítást adták, hogy mindenről lehet írni, csak arról nem, ami az elmúlt napokban történt; közölni kell a Kádár-kormány nyilatkozatát és mellette a kommentárokat. Buzdítani kell a téesszolgatókat, hogy szántsanak, vessenek, mert ősz van. Mindenkit vissza kell helyezni a funkciójába. A szovjet csapatok - amiket egyébként ők hívtak be - törvényesen avatkoztak be, leverik az ellenforradalmat. Az egyébként nem biztos, hogy Rákosi elvtárs hazajön.

Ebből elég volt: hazamentünk. (A karcagi lapban a Kádár-kormány 15 pontját lehoztuk, a kommentárokat nem.)

Másnap, amikor a forradalmi tanács ülésén beszámoltam az útról, többen megjegyezték, hogy egyáltalán nem biztos, hogy szükség van a forradalmi tanácsra. Elhangzott a jelszó, hogy mindenütt üzemi munkástanácsok működjenek, a súlypont kerüljön át az üzemekbe, a téesszekbe, ott cselekedjenek a 19 pont szellemében. Elrendeltük a kijárási tilalom szűkítését, most már csak este 7-től nem lehetett kimenni az utcára. A szesztilalmat továbbra is fenntartottuk, és elrendeltük, hogy 12-én, hétfőn, mindenki kezdje meg a munkát, hiszen még mindenki sztrájkolt és politizált, a pedagógusok, az üzemek, a téesszek dolgozói. Az emberek úgy gondolkodtak, hogy amíg nem dől el, mi lesz a téesszel, a Szerelő KTSZ. exportjával, nem dolgoznak. A sztrájkokat az üzemi tanácsok szervezték. A forradalmi katonatanács erről a kérdéstről már nem nyilatkozott; november 4-e után, amióta Hagymásiék szovjet őrizetben voltak, már nem is ülésezett.

Karcagra csak 12-én, hétfőn érkezett két szovjet páncélos. A tüzérlaktanyába szállásolták be magukat. A városi tanács és a rendőrség elé is beállt egy-egy páncélaútó, nem szóltak bele semmibe, csak a jelenlétükkel dokumentálták a változásokat.

12-én tehát megindult a munka. Összeült a városi tanács Végrehajtó Bizottsága. Kettős hatalom kezdett kialakulni: ők eljöttek a Forradalmi Tanács ülésére, mi részt vettünk az ő üléseiken. Több kérdésben egyetértés volt. A városi lap 8-án még a forradalmi tanács közlönyeként jelent meg, a következő szám a VB lapjaként, de a szerkesztés közös munka volt.

A békés egymás mellett élés napjaiban a városi tanács ülésére bejött egy fiatalasszony és elmondta, hogy a férje, Gyórfi Sándor, akit november 3-án egy élelmiszer-szállítmánnyal Pestre küldtünk, azóta nem adott hírt magáról. Most azonban a vasutasok értesítették őt, hogy a Záhony felé irányított leplombált vagonokból kidobált leveleket találtak. Az ő férje is írt egy levelet, amelyben közli, hogy Pesten elfogták és most viszik, nem tudja hová, kéri a levél megtalálóját, hogy értesítse a családot. A vasutasok több ilyen levelet tettek az asztalunkra. Kiderült tehát, hogy magyar állampolgárokat visznek lezárt vagonokban a határ felé.

Autóba ültünk egy orosz tanárral, így mentünk állomástról állomásra a vonat után. Végül a debreceni állomáson megmondták, hogy a vonat már elhagyta az ország területét. A magyar vasutasok nem tudtak semmit, megállítási joguk nem volt. A vonatot mellékvágányra kellett irányítaniuk, szénnel, vízzel kellett ellátniuk, de a közelébe az ellátókon kívül mások nem mehettek. A vonatot szovjet őréség kísérte.

Megpróbáltunk a városban megtudni valamit erről a vonatról. Először a forradalmi tanácsot kerestük, de ilyen már nem létezett: mindenki az ungvári és a sztriji börtönökben üdült. Nem tudom, hogy volt annyi merszünk, de elmentünk az orosz főparancsnokságra. Meglepő módon be is jutottunk a KGB-s Kozlov ezredeshez, s elmondtuk, honnan jöttünk és miért. Megmutattuk a vagonból kidobált leveleket. - Ezeket akárki írhatta - mondta, de azért kérésünkre felhívta az állomás parancsnokságát. Utána

közölte, abban igazunk van, hogy ez a vonat elhagyta az ország területét. Menjünk haza, majd értesít, mi történt, de azt nem hiszi, hogy embereket vittek volna el innen.

A kapuőrök parancsnoka egy tökéletes magyarsággal beszélő hadnagy volt. - Abbahagyni mindent - állított meg -, semmiféle ellenállásnak értelme nincs. O nem avatkozik a mi politikai ügyeinkbe, de nézzük csak meg, hányán jöttek be az országba.

Otthon összehívtuk a forradalmi tanácsot, a városi tanácsot, sőt, a munkástanácsok elnökeit is. Még a párttitkár is érezte, hogy a deportálások ügye az ő jövőjüket is érinti. A tanács emberei is egyetértettek abban, hogy ezt az embert, aki nem harcolt, nem vett részt semmiben, valamiképpen vissza kell hozatni. Tiltakozásul közösen kétnapos általános sztrájkot rendeztünk, delegációt küldtünk Kádár titkárságára. A kormány később tagadta ezeket a deportálásokat, amelyek ténye azonban az ENSZ-jelentésében is szerepelt később. Magyarországon akkor már csak a mi lapunk volt független, dokumentumokkal csak mi bizonyítottuk a deportálást. Győrfi végül valamikor januárban került vissza Ungvárról, kopaszra borotváltan.

November 20-án két rendőr jött értem; közölték, hogy az új szovjet parancsnok kíván velem beszélni, de nem akar nagy feltűnést, ezért küldte őket. A kapitányságon egy őrnagy fogadott. Elmondta, hogy meg van elégedve a karcagi forradalmi tanács munkájával, de azért hajszál híján itt is volt kommunistaüldözés, itt is ledöntötték a szovjet hősi emlékművet, itt is börtönbe kerültek az ÁVH-s tisztek, következésképpen itt is ellenforradalom volt, és ennek én voltam az irányítója. Ezért arra int, hogy viselkedjek rendesen, mert esetleg keményebb eszközökkel fognak velem szemben föllépni. Csatlakozzak azokhoz, akik igazat és jót akarnak, és akkor Karcagnak semmi bántódása nem lesz. Öt-hat órán át tartott a beszélgetés. Világosan látszott, hogy óráról órára minden cselekedetemet ismerik, de az is nyilvánvaló volt, hogy mindezeket nem a saját megfigyelőiktől, hanem a helyiektől tudják. Ez aztán megkeményítette az embert.

A lap december elejéig jelenhetett meg. A statárium ellen december 10-11-én még sztrájkot szerveztünk, de akkor már úgy nézett ki, hogy ők az erősebbek. A pártbizottságon egyre keményebb hangon próbáltak meggyőzni arról, hogy le kell állítani a lap megjelenését, illetve más nyelven kell írni. Majdnem szóról szóra azt olvasták a fejemre, amit egy hónappal később a rendőrségen. December 17-én házkutatást tartottak nálunk, fegyverrejtegetés gyanújával. Fegyvert nem találtak, de végül közölték, hogy előállítanak. A karcagi rendőrség fogdájába vittek. Hajnali négy óra felé gumibotot suhogtatva megjelent Lakatos főhadnagy, akivel együtt csináltuk végig a forradalom napjait, és közölte, hogy letartóztatták a diákjaimat, akik röpcédulákat gyártottak. Tudják, hogy ennek én voltam az értelmi szerzője. Eljárást indítanak ellenem röpcédulázás, izgatás, lázítás vádjával.

Este, a kihallgatás után átvittek a városi börtönbe, ahol Tanyi Lajos bácsi, a börtönparancsnok vigyázzba vágta magát, és jelenteni akart nekem.

- Lajos bácsi - mondtam neki -, vigyázat, engem most hoztak, nem jöttem.

- Akkor valami jó helyet keresünk a tanár úrnak, van itt egy rendes ember, tizenötször lopott, amellé beteszem, hogy ne legyen egyedül.

így is történt. A cellatársam nevére már nem emlékszem, de az első nagy tanítására igen. Azt mondta: - Egyet tanuljon meg, tanár úr: jobb makacs tagadásért hat hónapot kapni, mint töredelmes beismerő vallomásért kötelelet.

A második házkutatás napján halt meg a feleségem nagyanyja. Amikor a rendőrök megérkeztek, éppen ott feküdt kiterítve a földön. Fegyvert kerestek, s vigyázni kellett, hogy mindig legyen mellettük valaki a családból, mert nem lehetett tudni, mikor dugnak el valahová valamit.

Szilveszterre hazaengedtek, de a következő hetekben alig tettem ki a lábamat a házból. Az iskolába egyszer-kétszer benéztem, de miután közölték velem, hogy jobb, ha nem vagyok ott, oda se jártam.

Február 4-én délután jöttek újra, ugyanúgy, mint az első alkalommal. Harminc-negyven karhatalmista fogta közre a házat - átmásztak a kerítésen is -, ezek már ismeretlenek voltak, pufajkások, páncélostisztek, vidékiek. A rendőrségen „sűrített marxizmus”-sal fogadtak - ez volt akkoriban a gumibot népi elnevezése. Este kilenc óráig hallatszottak a kihallgatással járó zajok, ordítások, a folyosón is verték az embereket. Akkor a letartóztatottakat levitték az udvarra, a teherautókhoz. Ott találkoztam Kis Ilonával, a kollégium igazgatónőjével, Balogh Imrével, aki matematika szakos tanár volt, együtt tanítottunk. Nem értettem, hogy őket miért tartóztatták le.

Kisújszállás előtt megállt a teherautó. Az árokparton fősorakoztattak, hátat kellett fordítanunk a pufajkásoknak, majd fegyvercsattogást hallottunk. Vártuk a sortüzet, de csak ijesztgettek. Ezt még kétszer csinálták meg Szolnokig.

A szolnoki államvédelem zárkájában eltöltött egy hónap nem volt életem legszebb időszaka. A finomabb eljárások közé tartozott, hogy reggelente négy-öt gumibotos ór között kellett elfutni a vécére és vissza - közben egyfolytában püföltek. Abban, hogy kibírtam, fontos szerepe volt annak, hogy ott tartották fogva két tanítványomat is; előttük nem illett gyengének mutatkozni, s bennük is tartani kellett a lelket.

Végül az államrend megdöntésére irányuló szervezkedésben való részvétel, lázítás és ifjúság elleni bűncselekmény vádjával ítélték el - az utóbbival azért vádoltak, mert a diákjaim is részt vettek a forradalomban. A perről és a börtönévekről is volna mondanivalóm, bár ezek úgy teltek el, mint a többi ezer meg ezer emberé, aki 1957-től részt vett az „Ismerd meg hazád börtöneit” mozgalomban.

A jegyzőkönyv teljes szövege

Tényállás.

Megjelenik, özv. Kemény Pálné sz. Rimaszombati Mária szőnyegszövő, mezőberényi /: Lutter Márton u. 8. sz.:/ lakos dr. Magyar László bpesti /:VI. Népköztársaság útja 110.sz.:/ ügyvéd irodájában és előadja a következőket: - Kemény Pál volt férje 1914. X. 10. 15. napján Mezőberényben született, anyja: Braun Magdolna Karcagon az Állami Mezőgazdasági Gépállomáson volt laboratóriumi vezető Kisújszállási országút felé eső részen. A gépállomáson 1948 év óta állott alkalmazásban. Ekkor orosz fogságból jött haza, ezt megelőzően tényleges főhadnagy volt. 1949 év körül elbocsátották az állásából, azután a Magasépítési Vállalatnál, mint technikus állott alkalmazásban. 1951. évben ment vissza a vállalathoz, és egészen 1957. III. 6. napján őrizetbevételéig. Az októberi ellenforradalmi események alatt Karcagon forradalmi bizottságba távollétében beválasztották, mint volt főhadnagyot, ugyanakkor Lakatos Ferenc volt ezds.-t és Novák Károly ált. iskolai tanárt. A vád az volt ellene, hogy valamilyen titkos megállapodást kötöttek volna, hogy az oroszokat megtámadják, a férjem lett volna Bpest és Karcag között az összekötő, Novák Károly a tömeget a középületek elfoglalására szervezte volna meg. Férjem nem akarta elfogadni a forradalmi bizottsági tagságot, valamint a gépállomáson is a munkástanács elnökének való megválasztásáról is több ízben leköszönt. A gépállomás vezetőjének is meg akarták választani, amit semmiképpen nem fogadott el, közölte is az ottani munkásokkal, hogy nem vállalhatja ezt a megbízást, kulák- származású, valamint volt katonatiszt. A gépállomás akkori vezetője Konti János, akit a munkások nem szerettek, ezért kívánták leváltani. Ezeket Stefánovics Páltól tudtam meg, aki az állattenyésztés főagronómusa volt Szolnok megyében. Férjem egyébként minden nap du. 1/2 5 óra körül hozták autóbusszal haza, tehát éjszaka ki nem maradt, viszont du. 4 óráig reggel 7 órától munkában volt. Én hivatalos megállapításokat a férjem, valamint a többiek ténykedéséről nem tudok.

- 1957. III. 6. napján de. 11-12 óra között a gépállomásról vették őrizetbe és a karcagi rendőrségre vitték be. Itt együtt volt Kasza Béla, volt Dózsa Tsz. elnökével, aki közölte, hogy férjemet igen megverték, eszméletlen volt, egy szót sem tudott beszélni. Kasza Bélát internálták, azóta szabadult. Samai István tornatanárral is találkozott, akit szintén össze vissza vertek és ő megmutatták, miként verték meg. Décsei Lőrincet is ebben az időben úgy megverték, hogy nem tudott a talpára állni. Dr. Szabó Lajos idős 70 éves ügyvédet is, mindezekről nyilatkozatot vettek ki, hogy nem bántották. Décsei megtudta és közölte, hogy a rendőrségen Kuik N. kirakatredező, festő, egy asztalosmester fia verte. Amikor férjem elájult, a hasán és a hátán toporzékolt. Igen erősen alkoholista, nem tudom, hogy jelenleg karhatalmista e. - Amikor elvitték egészséges volt, 15 évek házasság vagyunk, soha nem volt beteg. A karcagi sebészeti kórház már kórházi kezelésre szorult, be is vitték, ahol több orvost hívtak össze, akik egyöntetűen azt állapították meg, hogy nem tudnak már rajta segíteni, vigyék Szolnokra a kórházba. Dr. Kiss Ernő, sebész főorvos, Dr. Zöld István belgyógyász főorvos, aki a rendőrségen vizsgálta meg a férjemet, dr. Sánta József belgyógyász alorvos. Dr. Nagyné volt az inspekciós, aki látta férjemet, a kórházba menet. Vastüdőt nem kaptak, műszer nem állott rendelkezésre. A velem egy házban lakó Kurilla Józsefné özv., akinek az inspekciós nővér közeli hozzátartozója és vele közölte, hogy a férjemet a kórházban látta nővérek öltözőhelyiségében külön feküdni, egy rendőr őrizte, aki ki akarta őt küldeni, valamint másnap reggel a beteg felöltözésében segédkezésben is megakadályozta. Karcagról 1957. III. 7. napján vitték el, viszont a Szolnoki Közkórházba az orvos szerint 12-én, /: Dr. Sarkadi belgyógyász főorvos szerint:/ vették fel, az ápolónővér szerint viszont 14. napján. A fertőzési osztályon volt külön szobában, rendőr őrizte. Meghalt 1957. III. 18. napján. Felboncolták és a halottvizsgálati bizonyítvány szerint /: Dr. Kellei Gábor r. őrgy. /: idült vesegyulladás /: 247/1957. III. 20. Leilei Gábor dr. BM. szolnoki főosztály rendőrorvosa. - A karcagi ügyész a karcagi járásbírósnak elnökének mondotta, hogy férjem ellenforradalmár volt, előbb tagadta, de Szolnokon beismerte, utána pedig megmérgezte magát gyorsanölő méreggel.

- A gépállomástól 5900 Ft. körüli összeg prémiumként állana rendelkezésre, amit azonban letiltottak, mondván benne volt az ellenforradalomban. Én már az Sztk. Békéscsaba Alközpontjában kértem a nyugdíjat, valamint a gyermekek részére nevelési segélyt 250-250 Ft. folyósítását kk. Kemény Pál 1943. VIII. 25, kk. István 1945. III. 18. napján születettek részére. Nyugdíjnál a katonai szolgálat után 15 év, valamint 1948 óta. Kérem az ügyben utána nézni, milyen lépéseket lehet az ügyben tenni, **valamint** előzetesen a megteendő lépésről engem kiértesíteni.
Munkadíjról későbbben állapotunk meg.
Tényállás II. pld-át átvettem, megh. aláírtam.
Budapest, 1957. június hó napján.
megbízó fél (özvegy Kemény Pálné)

Mellékletek

Hazádnak rendületlenül légy híve, óh, magyar!

Karcag város népének k í v á n s á g a i:

1. A szovjet hadserők azonnal vonuljanak ki az országból!
2. A véronórást azonnal szüntessék be, teljes amnesztiát a felkelésben résztvevőknek.
3. Az elesett magyar szabadságharcosokat nyilvánítsák nemzeti hősöké, hozzátartozóikat anyagilag hátralanítsák és erkölcsileg adják meg nekik a legteljesebb elismerést.
4. Követeljük a jelenlegi — nem a nép akaratát képviselő — parlamenti feloszlatású és új választások kiírását, alakuljon meg sürgősen az új nemzeti kormány, állásfoglalását és összetételét sürgősen közöljék. A választásokat titkosan, szabadon, több párt bevonásával tartják meg.
5. Az Államvédelmi Hatóságot azonnal szelrefjúk le. Nem tekintjük ÁVH-ásnak azt, akit a forradalom mellé önként állt. A leszereált ÁVH. tiszteket sem a rendőrség, sem a honvédség köteleikébe dtovenni nem szabad.
6. A szovjet mintájú népköztársasági címet azonnal vonják be és a Kossuth-címet ismerjék el a nemzet hivatalos címeréül. Sportolónk az Olimpián az új címerrel képviseljék hazánkat.
7. A mezőgazdaság kollektivizálását helyezték teljesen az önkéntesség alapjára, a beadást szüntessék meg, az adóterheket enyhítsék.
8. Rákosi, Farkas, Gerő és Andics, valamint cinkehátsárik nép ellen elkövetett megboradhatatlan bűneit független nemzeti bíróság nyilvánosan tárgyalja, tekintet nélkül arra, hogy azzal egyes, még funkcióban lévő egyéneket kompromittálnak.
9. Illetékes nemzetközi fórum előtt foglalkozzunk a határainkon kívül lévő magyarok ügyével. A Szovjetunióban szülődő magyar hadifoglyokat haladéktalanul engedjék haza.
10. Követeljük a teljes vallás- és lelkiismereti szabadságot. Az ártatlanul elítélt egyházi személyek ügyét sürgősen vizsgálják felül és azokat rehabilitálják.
11. Az állampolgárok származási és multbelli foglalkozás (rendőrök, katonatisztek, stb.) miatti hátrányos megkülönböztetését azonnal meg kell szüntetni.
12. A magyar fegyveres alakulatok szovjetizált egyenruháját szüntessék meg és helyette a népi hagyományoknak megfelelő új egyenruhát rendszeresítsenek.
13. Emberibb életmódot követelünk minden dolgozónak, emeljék a reálbéreket és a családi pótlékot olyan mértékben, hogy a családanyák a kenyérkereső munka alól mentesülhessenek és családjuknak élhessenek.
14. Követeljük az összes iskolákban az orosz nyelv oktatásának fakultatívá tételét és már ebben az évben az orosz nyelvből az érettségi törleszt.
15. Követeljük az emberi, demokratikus szabadságjogok — sajtó, szólás, szervezkedési és gyülekezési — biztosítását. A szakszervezeteket vonják ki a párt irányítása alól, tegyék lehetővé, hogy azok valóban független képviselői legyenek a dolgozóknak. Szüntessék meg a sztrájktilalmat, adják vissza a sztrájkjogot.
16. Nyilvánítsák pirosbetűs nemzeti ünnepeket március 15-ét, október 6-át és október 23-át.
17. Követeljük, hogy a magyar uránérc és bauxit a magyar célok érdekében használatosak fel.
18. Követeljük a magyar és lengyel nép közötti hagyományos barátság elmélyülését.
19. Követeléseink nem teljesítése esetén készek vagyunk — akár fegyverrel is — kivonni függelenségünket és megvédeni szabadságunkat.

Karcag, 1956 október 27

Karcag város dolgozó népéből alakult memorandumszövegező bizottság

A karcagi 19 pont
(A dokumentum a karcagi múzeumban található)

"Hazádnak rendületlenül légy híve, óh, magyar!"

Magyarok!

Hazafiak! Munkások! Parasztok! Értelmiségiek ! Fiatalok ! Katonák !

Karcag város dolgozói!

A Karcagi Párt Végrehajtóbizottsága a dolgozók véleményei, javaslatai alapján az alábbi követelésekkel lép fel az új kormány felé:

1. A személyi kultusz ideje alatt kompromittált egyéneket távolítsák el a párt, a kormány, gazdasági, államvédelmi szervekből. Olyanokat az új vezetésbe, akik biztosítékot nyújtanak arra, hogy a múlt hibái nem térnek vissza.
2. Farkas Mihály és bűntársai bűneit tárgyalják nyilvánosan, függetlenül attól, hogy jelenleg is fontos beosztásban lévő egyéneket is kompromittálnak.
3. A tervgazdaság terén mutatkozó hiányosságokat és hibákat tárják le, az ebben bűnös egyéneket állítsák bíróság elé. A magyar gazdasági életet szervezzék át gazdasági szakemberek bevonásával.
4. A külkereskedelmi szerződéseket hozzák nyilvánosságra. Az előnytelen kereskedelmi szerződéseket számolják fel. Az egyenlőség alapján létesítsenek külföldi kereskedelmi kapcsolatokat.
5. Az urániumot és az alumíniumot kizárólag a magyar nép és a béke érdekében használják fel.
6. Követeljük a kategorizált alappérek és általában a reálpérek emelését, a burkolt áremelések megszüntetését, igazságos normák megállapítását.
7. Követeljük az értelmiségi dolgozók, különösen a pedagógusok fizetésének emelését, mivel az igen alacsony és nem áll arányban azzal a munkával, amit ifjúságnak nevelésének területén végeznek.
8. Támogatói vagyunk a szövetkezeti mozgalomnak, de követeljük, hogy a dolgozó parasztság saját belátása szerint választhassa meg a gazdálkodási formát. A párt és a kormány semmiféle kényszert ne alkalmazzon.
9. A termelőszövetkezeteknek teljes önállóságot kell biztosítani: ez az alapja a jövedelmező gazdálkodásnak. Ehhez feltétlenül szükséges, hogy a termelőszövetkezetek meglévő adósságait — melyek a helytelen gazdaságpolitikából eredtek — a kormány haladéktalanul engedje el. Biztosítani kell, hogy a tsz.-tagok havonta kapjanak jövedelmet.
10. Meg kell engedni a termelőszövetkezetből való kilépést bármikor. A kilépő dolgozóval szemben semmiféle követelést nem lehet támasztani. A tsz.-ből kilépőnek a bevitt földje helyett ugyanolyan minőségű földet kell adni.
11. Biztosítsa a kormány, hogy a termelőszövetkezetek kedvezményes hitelek melleit erőgépeket vásárolhassanak. A gépállomási munka ne legyen kötelező a termelőszövetkezetekre. A gépállomás által végzett munka díja a termeléstől függjön, a termés 10 százaléka legyen a munkadíj. Az 1955—56-os gazdasági évben felmerülő gépállomást munkadíjak 50 százalékát a kormány engedje el.
12. Követeljük a mezőgazdasági árpolitika sürgős megváltoztatását. A mezőgazdasági termékek beadási ára rendkívül alacsony, le kell emelni, arányba kell hozni az ipari termékek árával.
13. A kormányzat biztosítson több anyagot a kisiparosok részére és csökkentse a kisiparosok jövedelem és forgalmi adóját.
14. A kormány gyökeresen vizsgálja felül a beszolgáltatási rendszert és a begyűjtési törvényt. Szüntesse meg a fej, tojás, zsír baromfi beadását. További intézkedést kell tenni általában a beadás megszüntetésére. Követeljük a korlátozás nélküli szabad vágást.
15. Követeljük a nyugdíjalap emelését. Korhatár férfiaknál 55 év, nőknél 50 év. Követeljük a családi pótlék emelését, a 4 %-os gyermektelenségi adó eltörlését, a vasúti kedvezmény visszaállítását. Továbbá a dolgozó nők számára a szombati munkaszüneti napon úgy, hogy ez ne okozzon keresetcsökkenést.
16. Radikális intézkedéseket a lakásviszonyok megjavítása érdekében. Különös súllyal elősegíteni a kislakás-építkezéseket, ehhez a kormány hosszúlejáratú kölcsönt biztosítson. Ezt ne a bürokrácia útvesztőjén keresztül, hanem városonként és községenként állapítsa meg a szükséges összeget, az igényeknek megfelelően. A helyi állami szervnek legyen joga azt felhasználni. A lakásépítkezésekhez anyagot biztosítani kell a külkereskedelem útján is. A lakbér után fizetendő adót a kormány törölje el.
17. Követeljük a kormány hathatós intézkedését a felduzzadt bürokrácia csökkentésére. A minisztériumoknál a létszámcsökkentést megkezdeni.
18. Síkraszállunk a magyar-szovjet barátság mellett, de a teljes egyenlőség alapján, gazdasági és politikai, katonai beavatkozás nélkül, az internacionalizmus szellemében. Harcos szolidaritást vállalunk a Gomulka által vezetett lengyel néppel és az Egyesült Munkáspárttal, őszinte, igaz barátságot akarunk Jugoszláviával és további jó együttműködést a népi demokráciákkal.
19. Teljes vélemény- és sajtószabadságot. Széleskörű, őszinte és állandó tájékoztatást az úgynevezett kényes kérdésekben is.
20. A választott szervek úgy politikai, mint gazdasági kérdésekben mielőtt határozatot hoznának, kérjék ki az értelmiségi dolgozók véleményét, javaslatait és ezt a határozat hozatalánál vegyék figyelembe.
21. Általános, titkos, szabad képviselőválasztást. Országgyűlésbe a nép bátor képviselőit.
22. Az új magyar kormány tárgyaljon az egyenjogúság elve alapján a szovjet kormánnyal az ott jogtalanul fogvatartott és elítélt hadifoglyok hazaszállítása ügyében.

23. A szovjet-csapatok haladéktalanul vonuljanak ki az országból.
24. Március 15-e és október 6-a újból pirosbetűs ünnep és munkaszüneti nap legyen.
25. A meglévő, a magyar népnek idegen címer helyett kívánjuk a régi magyar Kossuth-címer visszaállítását, a magyar honvédségnek a nemzeti hagyományokhoz méltó, új egyenruhát követelünk.
26. A magyar ifjúság 16 pontos követelésével egyetértünk s harcolunk annak megvalósításáért.
27. A Városi Hazafias Népfront Bizottságának javasoljuk, hogy a mai nap folyamán, 18 óráig hozza létre az ideiglenes munkás-, paraszt- és katona-tanácsot. Üzemekben hozzák létre a szakszervezetek segítségével a munkástanácsot.

A karcagi helyőrségben állomásozó magyar néphadsereg lisztjei, tiszthelyettesei és harcosai egyetértenek ezen követelésekkel és azok megvalósítását segítik.

Kérjük a város dolgozóit, hogy legyenek segítségünkre a rend és fegyelem megtartásában, támogassák ezen törekvéseinket, akadályozzanak meg minden rendbontást, biztosítsák a folyamatos munkák végzését.

Karcag, 1956. október 27.

Karcag Városi Póri Végrehajtóbizottság kibővített ülése.

A karcagi MDP-röpcédula

(A Legújabbkori Történeti Múzeum Röpiratgyűjteményében található)

A Karcagi Gábor Áron Gimnázium Diáktanácsának követelései:

1. Javasoljuk, hogy szüntessék meg az egyetemi felvételek jelenlegi rendszerét. A felvétel alapja a rátermettség legyen, hely hiányában a megfelelteket ne utasítsák el. A felvételeknél származásra való tekintet nélkül járjanak el.
2. Nyissanak - elsősorban vidéken - ipari és mezőgazdasági szakképzést nyújtó tanfolyamokat.
3. Az Oktatásügyi Minisztérium dolgozza ki a középiskolai politechnikai képzés irányelveit és biztosítsa azok gyakorlati megvalósítását.
4. Tegyék lehetővé, hogy az érettségi vizsgát tettek, ha nem kívánnak tovább tanulni, kérhessék a vizsga után katonai szolgálatra való behívásukat és egy év alatt kapják meg a kiképzést.
5. Teremtsék meg a nyolc osztályos, egységes gimnáziumot.
6. Csökkentsék az érettségi vizsga anyagát.
7. Adjanak megbízható, tudományosan elfogadott és időtálló anyagot nyújtó, megtanulható tankönyveket.
8. Szüntessék meg a légtalmi ismeretek oktatását és helyette vezessék be a művészettörténet és zenetörténet oktatását.
9. Csökkentsék az egyetemes történet tananyagát, a tárgyalandó anyag határát 1945-tel zárják le.
10. Tegyék lehetővé két nyelv fakultatív tanulását a középiskolákban.
11. Teremtsenek az iskolai sportegyesületek részére anyagi alapot a Totó bevételéből.
12. Tegye lehetővé a kormány azt, hogy az iskolák tanulói minden évben kollektíván, tanári vezetéssel egy ingyenes tanulmányi kiránduláson vehessenek részt. Biztosítsanak ehhez szabadjegyet és diákotthoni elhelyezést, valamint élelmezést.
13. Az Oktatásügyi Minisztérium biztosítsa a vidéki középiskolásoknak is a fővárosi tanulóifjúság részére nyújtott kulturális kedvezményeket / színház, opera stb. / fővárosi, illetve vidéki kirándulások alkalmával.
14. A vidéki tanulóknak biztosítsanak évi 5 db. 66 %-os vasúti jegyet.
15. Tegyék lehetővé a tanulóknak a nyári hónapok alatt csere tanulmány kirándulások megszervezését a külföldi - keleti és nyugati - államokba.
16. A VIT-küldöttségben a diákok számunknak megfelelő arányban vegyenek részt. A VIT-re valóban a fiatalok menjenek ki, ne hivatásos együttesek.
17. Kérjük új középiskolai tanulmányi versenyek rendszerét. Szabják meg év elején a témaköröket és követelményeket, hogy mindenki kellő alapossággal felkészülhessen.

Karcag, 1956. október 27-én.

A Karcagi Gábor Áron Gimnázium Diáktanácsa.

(Az eredeti dokumentum a karcagi múzeumban található)

Követelés a kormányhoz! Felhívás a Magyar Néphez!

Mi az Országos Légvédelmi Parancsnokság beosztottai, Budapesten és vidéken a további, eddiginél súlyosabb vérontás elkerülése végett a magyar dolgozó néppel teljes egyetértésben követeljük:

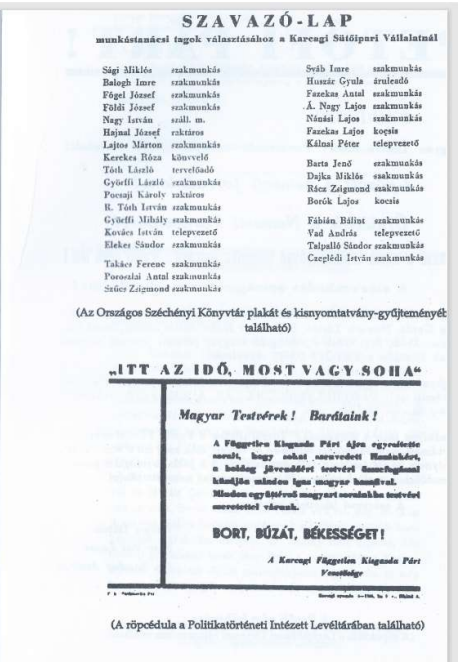
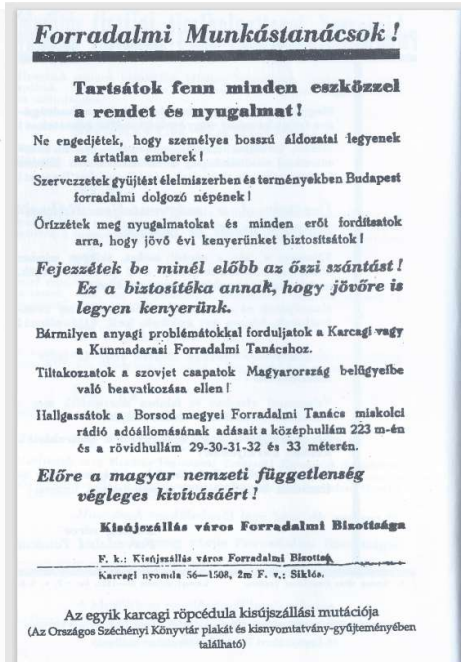
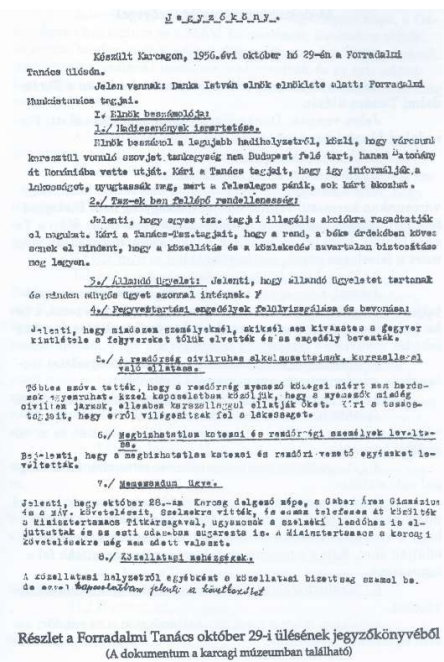
1. A Magyarországon állomásozó mindennemű szovjet alakulat azonnal kezdje meg hazánkból a kivonulást.

2. A Budapesten állomásozó és a tűzszünetet állandóan megszegő szovjet alakulatokat 12 órán belül Budapestről vonják ki. A hátrahagyott szovjet sebesülteket teljes felépülésükig vagy sértetlen átadásukig ugyanúgy kezeljük, mint a magyar sebesülteket.
3. A Magyar Kormány rádióban tett nyilatkozatát követően azonnal olvassák be a szovjet nagykövét és katonai attasé nyilatkozatát a szovjet csapatok azonnali kivonulásáról. Amennyiben ez nem történik meg, a Néphadsereg Légvédelme és Légierje fegyveresen áll ki az egész Magyar Dolgozó Nép követelése mellé.
4. A Nagy Imre elvtárs által vezetett kormány előtti összes kormányok által megkötött katonai és gazdasági szerződéseket fel kell mondani, mert az eddigi kormányok a néptől idegenül, külső nyomásra cselekedtek.

„A NÉPEL TŰZÖN-VÍZEN ÁT”

AZ ORSZÁGOS LÉGVÉDELMI PARANCSNOKSÁG ÖSSZES BEOSZTOTTAI

Az Országos Légvédelmi Parancsnokság beosztottainak követelése és felhívása (Magángyűjteményben található)

A Forradalmi Tanács október 29-i ülésének jegyzőkönyve (A dokumentum betűhív szövege)

Jegyzőkönyv.

Készült Karcagon, 1956. évi október hó 29-én a Forradalmi Tanács ülésén.

Jelen vannak: Danka István elnök elnökléte alatt: Forradalmi Munkástanács tagjai.

- 1. Elnök beszámolója:

- 1./ Hadi események ismertetése.

Elnök beszámol a legújabb hadi helyzetről, közli, hogy városunkon keresztül vonuló szovjet tankegység nem Budapest felé tart, hanem Battonyán át Romániába vette útját. Kéri a Tanács tagjait, hogy így informálják a lakosságot, nyugtassák meg, mert a felesleges pánik, sok kárt okozhat.

2./ Tsz-ekben fellépő rendellenesség:

Jelenti, hogy egyes tsz. tagjai illegális akciókra ragadtatják el magukat. Kéri a Tanács-Tsz. tagjait, hogy a rend, a béke érdekében kövessenek el mindent, hogy a közellátás és a közlekedés zavartalan biztosítása meglegyen.

3./ Állandó ügyelet: Jelenti, hogy állandó ügyeletet tartanak és minden sürgős ügyet azonnal intéznek.

4./ Fegyvertartási engedélyek felülvizsgálása és bevonása:

Jelenti, hogy mindazon személyeknél, akiknél nem kívánatos a fegyver kintlétele a fegyvereket tőlük elvették és az engedélyt bevonták.

5./ A rendőrség civilruhás alkalmazottainak, karszalaggal való ellátása.

Többen szóvá tették, hogy a rendőrség nyomozó közegei miért nem hordanak egyenruhát. Ezzel kapcsolatban közöljük, hogy a nyomozók mindég civilben járnak, ellenben karszalaggal ellátják őket. Kéri a tanácsstagjait, hogy erről világosítsák fel a lakosságot.

6./ Megbízhatatlan katonai és rendőrségi személyek leváltása.

Bejelenti, hogy a megbízhatatlan katonai és rendőri vezető egyéneket leváltották.

7./ Memorandum ügye.

Jelenti, hogy október 28-án Karcag dolgozó népe, a Gábor Áron Gimnázium és a MÁV. követeléseit, Szolnokra vitték, és onnan telefonon át közölték a Minisztertanács Titkárságával, ugyancsak a szolnoki leadóhoz is eljuttattak és az esti adásában sugározta is. A Minisztertanács a karcagi követelésekre még nem adott választ.

- 8./ Közellátási nehézségek.

A közellátási helyzetről egyébként a közellátási bizottság számol be, de ezzel kapcsolatban jelenti a következőket:

Élesztő, Szolnoktól, Nyíregyházáig nincs. így mivel kovázzal kell sütni a kenyér rosszabb minőségű lesz. Kéri, hogy nyugtassák meg a közönséget.

A sókészlét 2 hétig biztosítva van ugyan, de az utánpótlásról gondoskodtak.

- 9./ Élelmiszer küldések Budapestre.

Jelenti, hogy a begyűjt élelmiszerből egy teherautóval Budapestre küldtek a Rókus Kórház részére egy szállítmányt, egy Karcagon szolgálatot teljesítő budapesti gyógyszerész kíséretében. Ezzel kapcsolatban kívánatos volna Pestre felmenni és megállapítani, hogy hol szükséges a segítség.

Nem engedték, hogy a tsz. kocsik együtt menjenek, mert most is történt már kellemetlenség az egyik kenyérgyári kocsiból a felvonuló szovjet csapatok kivették a kenyereket. Éppen ezért Tiszafüred-Jászberény után indulnak ezután a szállítmányok.

Cs. Takács István: Hozzászólásában javasolja, hogy az esetet is a miskolci rádión keresztül nyilvánosságra kellene hozni.

Arató Ferenc: Helyteleníti a széleskörű propagálást, mert ezáltal a Pestre szállítandó élelmiszerek megakadnak és viszont Pest élelmezése azt kívánja, hogy a vidék segítse.

- 10./ Debrecenbe lévő diákok haza szállítása.

Jelenti, hogy a Debrecenben tanuló karcagi közép és főiskolásokat a mai napon hazahoztak.

- 11./Karcagi adóállomás.

Jelenti, hogy kilátás van arra, hogy Karcagon egy leadó állomást létesítsenek.

- 12./ Karcagi Híradó megindítása.

Jelenti, hogy Szolnokról sikerült 20.000.-nyi papírt a Nyomda részére biztosítani, ezért az alakuló gyűlés határozata értelmében a Karcagi Híradót, mint a Forradalmi Tanács lapját megindították és első száma meg is jelent.

- 13./ A tanács elnevezése.

Miután többen szóvá tették, hogy a Forradalmi Munkástanács nem fejezi ki a város minden lakosságának összetételét, javasolja, hogy a Tanács állapítsa meg a végleges nevét, szerinte Munkás Paraszt és Katonatanács elnevezés volna helyes. Batta László: Javasolja, hogy az értelmiségit is vigyék bele a címbe.

Kovács Géza: Ne forradalmi, mert egyáltalában nem az.

Vadász István: Szerinte is helyes, hogy minden szerv képviselve legyen. Véleménye az, hogy helyes lenne a Nemzeti Tanács elnevezése. Közli, hogy a Párt Bizottságon gépfegyver nincs, mindösszeg egy rendőr tartja biztonsági készenléletet. A fegyvereket leadták, a Párt él, a Pártüléseket tart. Ezzel kapcsolatban közli, hogy ez is kifogás tárgyát képezte, de az természetes joga, hogy tagjaival foglalkozzék.

Kovács Géza: Tettekre van szükség. Éppen ezért nem helyesli, a Forradalmi Tanács elnevezését, mert lényegében nem forradalmi. Javasolja, hogy ezt hagyjuk ki. Szerinte helytelen ma pártülésekkel tölteni az időt, akkor amikor az ENSZ- ben a magyar kormány képviselője nem a magyar nép érdekeit képviseli, a Honv. Min. nem a nemzet akaratát fejezi ki, s a kormány összetétele miatt csak ideiglenes jellegű. Miért nem juttatja kifejezésre a kormány az elnevezésben is az ideiglenességet. Bízák a magyar népre, hogy milyen demokráciát akar. Rámutat arra, hogy a szovjet haderők felvonulása tönkre teszi úthálózatunkat, ezért a kormány felelős.

Boros Antal: Budapestet tönkre tették, - Forradalmi Tanács elnevezést javasolja. Jelenleg Budapest körül van zárva. Két szállítmányt indítanak élelmiszerral Budapest élelmezésére.

Veréb József: Két cél lebegjen előttünk: összefogni a nép követeléseit és rendet teremteni minden áron. Mi sem fogadjuk el a Kormány sem összetételét teljesen, sem programját maradék nélkül. De ezek kiharcolására eljön az idő. Inkább a helyi problémákkal foglalkozzunk.: Kik vannak a nemzetőrségben. Hogy áll az adomány gyűjtés?

Batta László: Higgyük el, hogy jót akarnak a vezetők. Legyünk egyelőre bizalommal. Azon gondolkozzunk, hogy mit tegyünk a gyűjtéssel, hogyan juttassuk el Budapestre.

K. Tóth: A helyi problémákkal kell foglalkozni, de ugyanakkor állást kell foglalni, a leglényegesebb politikai kérdésekben is. Kovács Sándor /: Berekfürdő /: A nép nem bízik teljesen a Kormányban, de bízik a Forradalmi Tanácsban, és attól tetteket vár.

- 14./ Mozi csere.

Jelenti, hogy a madarasi Légierők kocsit hajlandók rendelkezésre bocsátani és a kunsági helyiségek mozijai a filmeket cserélhetik.

- 15./ Tanács kiegészítése.

Jelenti, hogy az alakuló gyűlés óta, több üzemben megalakult az üzemi tanács és több helyről újabb tagokat küldtek a tanácsba. Felhívja még azokat a szerveket, amelyek nem küldtek, hogy küldjék be képviselőjüket. Javasolja, hogy a tsz-ek legalább minden 150 fő után egy-egy képviselőt küldjenek be.

- II.Közellátási kérdések.

1./ Varga Gyula: a Közellátási Bizottság egyik tagja, részletesen ismerteti városunk közellátási helyzetét, mely szerint a kenyérliszt, mintegy 120 napra, a főzöliszt 110 napra biztosítva van. Probléma van a petróleummal, a gyufával, élesztővel.

Kér intézkedést, a kiosztást illetőleg. Ugyancsak közli, hogy az egyes részágaknak kik a felelősei.

Jelenti továbbá, hogy a TŰZÉP-nél 40 vagon tűzifa, 8 vagon kocsz és 16 vagon szerszámfa van tárolva, kérdi, mi történjen ezekkel, valamint a 27 köbméter fűrészáruval.

Danka István: A TŰZÉP senkinek ne adjon ki tüzelőt. A fűrészárut teljesen tartalékolni kell, a tüzelőanyagból pedig elsősorban a sütőüzemek, kórházak és bölcsődét kell biztosítani

Amennyiben mégis mód és lehetőség lesz rá a kocsz kiosztására később intézkednek.

Többek hozzászólása után a tanács kimondta, hogy az élelmiszer készlet 25 %-át tárolják és a megmaradó 75%-ot 10 napig egyenlő részletekben árusítják, az üzletek.

A cukorból, bár több mint 600 q áll rendelkezésre, mégis naponta csak 5% kiosztását engedélyezik, mert különösen a cukorrépa termelők ebből el vannak látva, így nincs szükség a felesleges halmozásra.

- 2./ Hasonlóképpen beszámolt a Földműves Szövetkezet is a raktár készletéről.

- 3./ Szűcs Sándor: részletesen ismerteti a begyűjtött adományok megoszlását. Megállapítja, hogy kevés az eddigi felajánlás. Tanács elhatározza, hogy a tanács tagjai ha kell házról- házra való gyűjtést eszközölnek.

Batta László: A gyűjtésben való közreműködésre szolgálatát felajánlotta.

Panka István: A tsz-től gépkocsit vesznek igénybe a gyűjtés lebonyolítására. Azonban elsőrendű feladat, hogy Tájékoztadjunk Budapesten afelől, hogy hová szállítsuk az élelmiszert, nehogy a spekulánsok kezébe kerüljön.

- III. Szentesi László VB. elnök szabadság ügye.

Elnök jelenti, hogy Szentesi László VB. elnököt, miután több panasz hangzott el vele szemben 2 hétre szabadságolta.

Kötelessége bejelenteni azt, hogy október 28-án a bizonyos zászló affér ügyében Szentesi László teljesen ártatlan. Kötelessége megvédeni.

- IV. Olaj, járművek biztosítása.

Danka István: Október 30-án két gépkocsi megy élelmiszerral Budapestre. Azonban a város olaj ellátása elég korlátozott. 110 q benzin és 15 q gázolaj áll rendelkezésre.

Zilahi István: A Vízügyi Igazgatóság árvédelmi gázolaja van, azt készséggel felajánlja.

A Talajjavító, valamint a Helyőrség gépkocsi támogatást ígér. Kovács Géza mérnök: A Bereki Üveggyár teherautóját szintén készséggel felajánlja, csak Ferrodor tárcsája hiányzik.

Tilalmasi Áll. Gazdaság kiküldöttje ferrodor tárcsát ad.

- V. Zsírellátás.

Elnök kijelenti, miután 30 q zsír és 250 üveg étolaj áll rendelkezésre és zsírt sem Debrecenből, sem Szegedről, sem Ceglédről ne kapunk, így pár napon belül 20—25 sertés levágását engedélyezi, a begyűjtött zsírt nem engedi Karcagról elvinni, továbbá 3 db. marhának a közeli levágásánál is közellátást kívánja enyhíteni.

- VI. Külképviselési megbízások visszavonása.

Csávás Sándor: Többek megbízásából javasolja, hogy a Tanács tegyen felterjesztést a Kormányhoz, hogy a kompromittált egyének külképviselési megbízását a Kormány azonnal vonja vissza.

/: Koós ENSZ, követ stb. ./

A Tanács a javaslatot helyesléssel felterjeszti.

- VII. Kunmadarasi vonal megnyitása.

Javasolja, hogy a tiszafüredi - Karcag, valamint a Karcag - Szolnoki vasút vonalon a vasúti sztrájkot szüntessék meg, mert a cukorrépa szállítása igen fontos közéleti kérdés.

- VIII. Újság, igazolvány.

Jelenti, hogy a megbízásnak eleget tett, az újságot elkészítették.

Ugyancsak jelenti, hogy a tanácsstagjai részére az igazolványokat elkészítették, s azokat a beadott névsor alapján kiállították.

Jegyző bejelenti, hogy a legutóbbi tanácsülés után a tanácsba pótlólag különböző szervezetek, a következőket küldték be:

Zádor úti Ált. Iskola: Ádám Lajos

Kórház: Dr. Sántha József

Tanács Téglagyár: Töröcsik Lajos

Fodrász KTSZ.: Tollas István, Takács Lajos

KIOSZ.: Szilágyi György és Csanádi Jenő

Mezőgazdasági KTSZ: Kudri Lajos

Kossuth Tsz.: Gólya János

- IX. Közellátási üzlet felelősök.

Vargha Gyula: A Közellátási Bizottság tagja jelenti, hogy az egyes üzletek ellenőrzését és felügyeletét felosztották a következőképpen:

Terményforgalmi és Malmok: Brandstetter György, Sinkovics Gyula, Szöllősi Sándor.

Tejipari Vállalat: Vágóhid, Kenyérgyár: Sági Miklós, Tóth Béla, Soós Lőrinc,

ÁFORT. Tüzép.: Klement Lajos, T. Nagy András, Állami Kisker. Váll. Földműves Szövetkezte, FJR. Vargha Gyula, P. Szűcs István tanácsstagok.

- X. Tűzoltóság beadványa.

Elnök bemutatja a Tűzoltóság 15 aláírással ellátott beadványát, melyben kéri a Tanácsot, hogy Kubola Imre fhdgy. parancsnokot, Farkas László törzsőrmester párttitkárt és Cinege Imre tűzoltót, tűzoltói szolgálatuk alól mentse fel a Tanács és fossa meg őket mindennemű tűzoltói jellegűktől, miután nevezettek a múlt rendszer hűséges kiszolgálói voltak, sőt azon felül is a nép nyúzóinak bizonyultak.

Ugyanakkor kéri Ónodi Antal t.ó. hdgy. parancsnoki és Fazekas János törzsőrmesterei helyettesi kinevezését. Tanács a beadványban foglaltakat tudomásul veszi, Rénes Mihály elnökhelyettest pedig az ügy kivizsgálásával megbízza, s valódiság esetén nevezetteket leváltja, illetőleg a megbízást Ónodi Antalnak megadja.

- XI. Berekfürdő kérelme.

Nagy Lajos kéri, hogy Berekfürdő élelmezéséről, valamint közbiztonságáról a Tanács gondoskodjon és kéri, hogy adják vissza Szász Ernő rendőr őrsparancsnokot.

Tanács a kérést teljesíti azzal, hogy Szász törzsparancsnok szervezze meg a közbiztonságot és rendfenntartást.

- XII. Honvédelmi Bizonyítvány bejelentései.

Hagymási József százados beszámol a Honvédelmi Bizottmány határozatairól:

- 1./ Mindenféle rendbontás Karcagon és a kunságon megakadályozandó.
- 2./ További kapcsolatot kell szélesíteni Miskolc, Szolnok és Debrecen felé.
- 3./ A vasúti közlekedést Tiszafüred, Szolnok között meg kell indítani.
- 4./ A Kunsági helységek között a filmcseréket biztosítani kell.
- 5./ Parlamentereket meg kell szervezni.
- 6./ Miskolci rádión keresztül Mezőtúr népéhez felhívást kell intézni, hogy a város nem a néppel tartó parancsnokát megadásra bírják.
- 7./ A Maszolaj. területén a robbanó anyagot össze kell gyűjteni.
- 8./ Az ÁHV -k leszerelése. /: Karcagon már megtörtént:/
- 9./ Elnevezésül: Forradalmi Tanácsot javasol.
- 10./ Nemzetőrség megszervezése.
- 11./ Minden eszközzel meg kell akadályozni a szovjet tankoknak dobálását, provokálását.

- XIII. Ügyeleti szolgálat.

A Tanács tagja felváltva ügyeleti szolgálatot teljesítenek a Tanácsházán. Beosztásuk a következő:

október 29. hétfő: Bartha Imre
október 30. kedd: P. Szűcs István
október 31. szerda: Vargha Gyula
november 1. csütörtök: Tóth Béla
november 2. péntek: Kormány József
november 3. szombat: Barna Sándor

- XIV. Forradalmi Tanács elnökségének kiegészítése. A Forradalmi Tanács vezetőségét a következőképpen egészítették ki:

Danka István elnök,

Dr. Kaszap Béla, elnökhelyettes, Szabó Sándor, elnökhelyettes, Rénes Mihály elnökhelyettes, Filep István titkár,

- XV. Elnöki bejelentések.

Elnök javasolja, hogy legközelebb gyűlést november 2- án péntek délután 5 órakor tartja.

Közli, hogy szerdán október 31-én Budapestre utazik, hogy a Minisztertanácsos elnökével a karcagi problémákról tárgyaljon.

Több tárgy nem lévén, elnök a Forradalmi Munkástanács gyűlést berekeszti.

Kmft.

/: Csávás Sándor /: jegyzőkönyvvezető/:

Danka István /: Forradalmi Munkástanács elnöke

Mezőtúr tisztjei, tiszthelyettesei, harcosai!

Hozzátok szólunk nemzetünk válságos helyzetében. Budapesten talán apátok, anyátok, testvéreitek küzdenek a magyar függetlenségért és szabadságért.

MEZŐTÚR HARCOSAI!

Apátok szemébe mertek nézni emelt fővel?
Büszkén tudtok-e sírjaik előtt megállni?

NEM!

Nem, mert hazug parancsnokaitokra hallgattok! Miért nem álltok a nép mellé? Miért nem hallgattok szivetekre? Tudjuk azt, hogy már elfelejtettétek a himnuszt, a szótartot, hisz 12 éven át elbutítottak benneteket.

DE

miért esküdtetek fel katonai eskütökben? A népre! A nép, amelyhez tartoztok nem fog megbocsájtani bűnötökért, számunkéri még e soradűtő napok veszteglését.

TUDJÁTOK MEG!

A nemzet egységesen áll a budapesti forradalmi harcok mögött. A honvédség alakulatai más vidékeken irányítják a nép forradalmi mozgalmát.

DE TI

még mindig a szennyes mult bűzös mocsarában éltek.

NE TŰRJETEK TOVÁBB!

Alakítsátok meg Mezőtúr Forradalmi Tanácsát! Keressetek összeköttetést Karcag város Forradalmi Tanácsával! Állítsátok a mult bűnöszeit a nép ítélőszéke elé! Az egész ország mellettetek áll! Egy jelszó élteszen benneteket ebben a munkában:

„Hazádnak rendületlenül légy híve, óh magyar!”

Karcag város Forradalmi Bizottsága.

F. k.: Karcag város Forradalmi Bizottság. Karcagi nyomda 56—1501 — F. v.: S. A.

A Mezőtúron repülőgépről leszárt röplap
(Az Országos Széchényi Könyvtár plakát és kisnyomatvány-gyűjteményében található)

Parasztk! Értelmiségiek! Ifjak! Munkások! Katonák!

Magyarország függetlenségéért és szabadságáért folyó harcból vegyétek ki méltó részeteket!

Minden üzemben, termelőszövetkezetben, gyárban és közsületeknél alakítsátok meg a Munkástanácsot. Minden faluban, városban alakítsátok meg a Forradalmi Tanácsot!

Üzzétek el a szegényteljes Rákosi-korszak híveit és vezetőit!

Válasszon a nép a népből azokat, akikben minden körülmények között megbízhat. A ti jövőtöket építjük, csatlakozzatok forradalmi mozgalmunkhoz!

Kerüljétek el az oktalan vérengzést, ne romboljatok, hiszen azt nekünk kell újjáépíteni!

A bűnösök felett ítélni fog a nép ítélőszéke!

Valamennyi városban és faluban szervezzétek meg a Forradalmi Munkástanács nemzetőrségét!

Ne engedjétek, hogy a fegyverek anarchizáltak kezébe kerüljenek!

Indítsatok gyűjtést Budapest dolgozó népének, hogy ne chezzenek függetlenségünk és szabadságunk harcosai!

Karcag város Forradalmi Tanácsa

F. k.: Karcag város Forradalmi Tanácsa. Karcagi nyomda 56—1502, 4m — F. v.: S. A.

A Karcag környéki városokban és falvakban terjesztett röplap
(A Legújabbkori Történelmi Múzeumban található)

PETŐFI PÁRT!

Felhívás!

Magyar Testvéreink! Parasztok, értelmiségiek, fiatalok!

Győzött a nemzeti forradalom!

Újjáéledt a Nemzeti Parasztpárt!

\$ neve a népek szabadságának lánglelkű harcosa: Petőfi neve lett!

A szervezkedés országszerte megkezdődött!

Veres Péter és mellette a nemzeti egységbe forrott vezető magyar írók: Ilyés Gyula, Németh László, Kodolányi János, Szabó Lőrinc, Szabó Pál, Tamási Áron, Féja Géza a boldogabb magyar paraszti jövőendő harcosai vették kezükbe a PETŐFI PÁRT irányítását!

Megkezdttük városunkban is a helyi pártszervezet megalakításának előkészítését! PÁRTHELYISÉGÜNK AZ ADLER-FÉLE HÁZBÁN (Löwy Sándor utcában) van.

Mozduljon meg a parasztság! Tömörüljete a Petőfi Párt zászlója alá. Rövidesen alakuló gyűlést tartunk. Ti választjátok meg azt a vezetőséget, amelynek irányítása mellett harcolunk majd a jobb, boldogabb paraszti jövőendőért, a szabadságért, a független magyar nemzeti életért!

A szervező bizottság nevében

Varga István

Kiss Pál Lajos

Dr. Sándor András

A Petőfi párt felhívása

(A röpcédula a Legújabbkori Történeti Múzeumban található)

Karcagi Forradalmi Munkástanács,

Karcag Kossuth tér 1

Engedély,

Karcagi Forradalmi Munkástanács engedélyt ad arra, hogy a Karcag 8138 alakulata korlátlan mennyiségben szállíthat Nádudvar és Kaba között lévő tároló helyről üzemanyagot, a szükséges időpontban,

Karcag, 1956. november 3.

Forradalmi Munkástanács elnökhelyettese,

Az egység saját céljára engedélyezem,

Szállítási engedély a forradalmi munkástanács bélyegzőjével

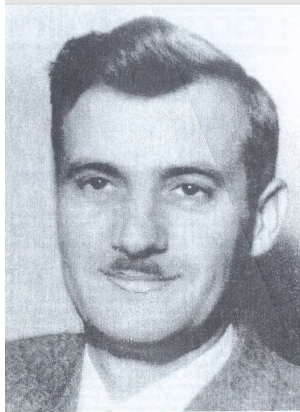
(Magángyűjteményben található)

"Érdeklődj Karcagon is, hogy verődött itt is össze a leszámolásra várók hada.

Jegyezd meg ezeket a neveket is és soha se feledd el: egyik főhangadó Filep István tanár úr "mindent vissza!" nacionalista jelszavával. Az alma nem esik messze a fájától ebben az esetben sem: ez a Filep egy régi sovinszta érzelmű református lelkésznek a fia. Ugyancsak református lelkész volt dr. Csávás Sándor tanár is. A karcagi együttes többi tagjai: Dombrovszky László volt főtanácsos úr, Vecsery László volt tanácsos úr, Mráz István volt katona, Herczeg János, Rénes Mihály, a régi Sulyok-féle párt főszervezője. Miért ne igyekeztek volna Lakatos Ferenc horthysta alezredes. Kemény Pál és Novák Károly horthysta főhadnagyok, Szabó Sándor volt csendőr, Boros Antal, Batta László volt ref. pap, dr. Kiss Antal volt királyi bírósági elnök urak is? Színrre lépett Weiner Lászlóné 400 holdas asszony, dr. Kaszap Béla ügyvéd, 500 holddal rendelkező kulák lány férje, a szentté avatott Kaszap testvére, Sinkovics Gyula malomtulajdonos gyermeke és más hasonló beállítottságú, a nép érdekeitől teljesen idegen elem."

A tervezett szolnoki fehér könyv karcagi része

(Magángyűjteményben található)

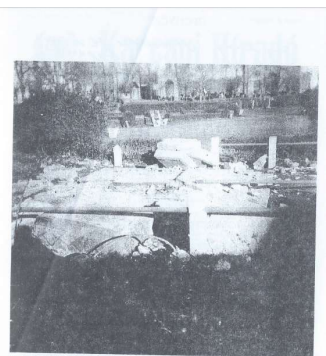
Kemény Pál (1914-1957)
(A család tulajdonában)

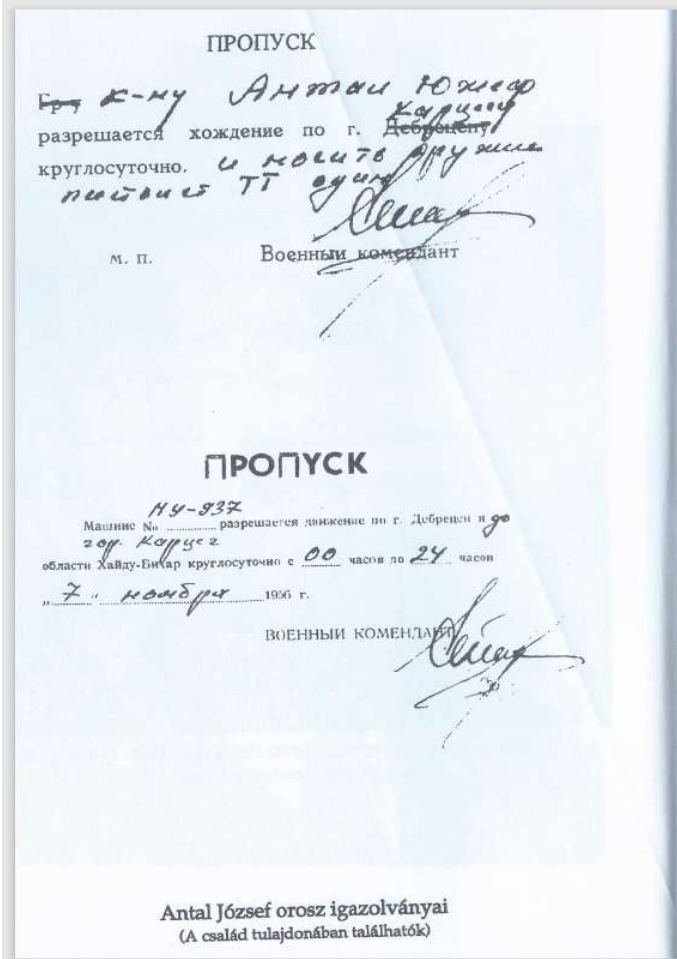
Antal József (1923-1995)
(A család tulajdonában)

Hágymási Jenő (1928-1990)
(A család tulajdonában)

A ledöntött karcagi szovjet emlékmű fényképe, 1956. október 28-án
(Magángyűjteményben található)

Karcagi Híradó

Hosszának rendeltetésű hír híre, óh magyar! A VÁROSI TANÁCS V. B. KOZLÖNYE

Megjöhös vagy átmozolás?

Az ország legutóbbi súlyos létkérdések mellett sokak számára világszerte léteznek az MDP szervezetek és az új párt, a Szocialista Munkáspárt szervezetek pedig az a kérdés az ország és a nemzet jövőjének.

TAMÁSI LAJOS:

Piros a vér a pesti utcán

Piros a vér a pesti utcán, szürke az ég, sötét az éj, piros a vér a pesti utcán, költészet? Hát költészet? Hát költészet? Hát költészet?

Október 23. - tegnap délután a 10-15 ezer emberes tömeg a költészet és a kultúra szolgálatára...

EGY HÓNAPJA

Érd, vérték és gyász az ország. Október 23. óta minden emberrel beszélünk, ahány nyelvű nemzetiségű is vagyunk, mindhol az a kérdés vár feleletre: mi lesz az új párt megmozdulásai? Először is a kérdés az: volt-e ez a kérdés az országban? Volt-e ez a kérdés az országban? Volt-e ez a kérdés az országban?

Antal József orosz igazolványai (A család tulajdonában található)

A Karcagi Híradó egy oldala (A dokumentum a karcagi múzeumban található)

A hazáért mindent, a hazát semmiért!

Megalakítottuk a Magyar Középkolász Ifjúság Karcagi Szervezeit.

KÖVETELÉSEINK:

- 1. Követeljük a nemzet élére Nagy Imrét és a nemzeti függetlenség és semlegesség programjának megvalósítását!
- 2. Követeljük, hogy az elhurcolásokat szüntessék meg és az elhurcoltakat azonnal engedjék haza!

Munkások! Parasztok! Értelmiségiek! Katonák! Ifjúság!

Csatlakozzatok követeléseinkhez!

Gimnazisták és Tanáraik
Karcagi nyomda 56—1539, lóm F. v.: Siklósi A.
F. k.: Diákbizottság

A Gábor Áron Gimnázium röpcédulája, 1956. november 15.
(A dokumentum a karcagi múzeumban található)

Határozat

A karcagi üzemek munkástanácsai 1956. november 15-én tartott ülésükön az alábbi határozatot hozták: 1956. november 16-án reggeltől két napos tiltakozó, illetve figyelmeztető sztrájkot tartunk. E sztrájkjal tiltakozni kívánunk az ellen, hogy országunkból magyar állampolgárokat erőszakkal kivigyenek. Egyben tudomására hozzuk a Kádár-kormánynak, hogy amennyiben a magyar állampolgárok elhurcolása tovább is folytatódik, teljes munkabeszüntetéssel fejezzük ki tiltakozásunkat. Követeljük, hogy az elhurcolásokat azonnal szüntessék be és a már elhurcoltakat haladék nélkül hozzák haza. Amennyiben a Kádár-kormány ezen követelésünk teljesítését keresztül vinni nem tudja, jelentse ki ezt nyíltan. Kifejezzük még városunk dolgozóinak azon követelését, hogy a nemzet élére Nagy Imre álljon. Követeljük a függetlenségi program megvalósítását és országunk semlegességének elfogadását.

Változatlanul fenntartjuk azon követeléseinket, melyeket Karcagon, az 1956. október 27-én tartott nagygyűlés 19 pontban elfogadott és az akkori kormány elé terjesztett.

Üzemi Munkástanácsok

F. k.: Üzemi Munkástanácsok. Karcagi nyomda 56—1540, 5m — F. v.: Siklósi A.

A karcagi üzemi munkástanácsok sztrájkfelhívása
(A dokumentum a karcagi múzeumban található)

LEGFELSŐBB BÍRÓSÁG

KNT.35/1990.

H á s o l a t !

A KÖZTÁRSASÁG NEVÉBEN!

A Magyar Köztársaság Legfelsőbb Bírósága Budapesten, 1990. március 8.napján tartott tanácsülésen meghozta a következő

h a t á r o z a s t o t :

elitálás semmisségének nyilvánítása végett folyamatban lévő ügyben **A n t a l J ó z s e f** /aki 1923. december 12-én Karcagon született, anyja Berányi Ilona/

a Budapesti Katonai Bíróság B.V.676/1957. számú ítéletével, illetve a Legfelsőbb Bíróság Katf.Kt.379/1958. számú ítéletével történt elitálását

s e m m i s e g e n e k n y i l v á n í t j a .

A határozat ellen fellebbezésnek helye nincs.

I n d o k o l á s :

A Budapesti Katonai Bíróság, illetve a Legfelsőbb Bíróság **Antal József** tartalékos századost népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervezkedés vezetésének büntette és szolgálati hatalommal való visszaélés büntette miatt 5 évi börtönbüntetésre, 3 évre a törvényben meghatározott egyes állampolgári jogai gyakorlásától eltiltásra, lefokozásra, valamint felelősségének elkövetésére ítélté.

Antal József a büntetését 1957. május 17-től, 1960. április 10-ig töltötte.

Antal József semmisségi határozata
(A család tulajdonában található)

- 2 -

KNT.35/1990.

Antal József kérelmet terjesztett el5 elitálásának semmisségének nyilvánítása érdekében.

A Katonai Főügyészség az F.IX.71/1990. számú átiratában a kérelem teljesítését nem ellenezte.

A Legfelsőbb Bíróság a kérelmet az 1989. évi XXXVI.törvény 2.§-ára figyelemmel alaposnak találta. **Antal József** ugyanis a tényállásból megállapíthatóan a katonai büncselekményt 1956. október 27. és november 4. között követte el, a nép-felkeléssel összefüggésben, méltányolható körülmények között.

A Legfelsőbb Bíróság határozata az 1989. évi XXXVI.törvény 2.§-án alapul.

Budapest, 1990.március 8.napján.

Dr.Kaposvári Bertalan hb.alez.s.k. a tanács elnöke
Dr.Vácozi István hb.ezds.s.k. előadó bíró
Dr.Keviczky S.Pál hb.alez.s.k. bíró

A kiadvány hitelélül:

P.S.-né

Rovida Gyula
irodavezető

A Budapesti Katonai Bíróság Hagymási Jenő elítélt
(elítélt hozzátartozója, _____) kérelmére az
1989. évi XXXVI. törvény 6.§-ának (1) bekezdése alapján a következ-
őket

i g a z o l j a :

Hagymási Jenő -t, aki
Fosterzsábet születési hely,
1928. április 14. idő, anyja neve - Jakubisz Mária

a Budapesti Katonai Bíróság az 1957. év március hó 1.
napján kelt KB.V.6/1957. számú, illetőleg a Legfelsőbb
Bíróság, mint másodfokú bíróság az 1957. év április hó 17.
napján kelt és jogerőre emelkedett Ketr.III.195/1957. számú
ítéletével

a népi demokratikus államrend és a népköztársaság
elleni bűntett miatt

4 /négy/ évi börtönbüntetésre, 5 /öt/ évre egyes állampolgári jo-
goktól való eltiltásra, vagyona 1/3 részének elkobzására:ítélte.
és letiltására

Ezt az elítélést az 1989.évi XXXVI.törvény 1.§-ában írt rendel-
kezés folytán semmisnek kell tekinteni.

A börtönbüntetésből kitöltött fogvatartás ideje: _____ év

_____ hónap _____ nap.

1955. december 12-től 1959. április 7-ig.

Kelt: Budapest, 1990. év május hó 7. nap.

Dr. Varga Béla
/Dr.Varga Béla hb.főhadnagy
bíró

Hagymási Jenő semmisségi határozata
(A család tulajdonában található)

A Fővárosi Bíróság Filep István kérelmére az 1989. évi
XXXVI.törvény 6.§-ának /1/ bekezdése alapján a következőket

i g a z o l j a :

FILEP ISTVÁN - t, aki Taktaszanda községben
született, 1931. augusztus 20.
napján született, anyja neve:
Jenő Borbála, Budapest, Angyal
u.28. szám alatti lakos -

a Fővárosi Bíróság az 1957. év május hó 13.napján kelt
B.I.1549/1957. számú, illetőleg a Magyar Népköztársaság Leg-
felsőbb Bírósága mint másodfokú bíróság az 1957. év szeptem-
ber hó 14.napján kelt és jogerőre emelkedett Nb.I. 51.37/57.
számú ítéletével,

a népi demokratikus államrend megdöntésére irányuló szervez-
kedésben való részvételre vállalkozás miatt,

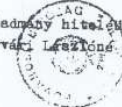
5 /öt/ évi börtönrre, 5 /öt/ évre a törvényben meghatározott
jogoktól eltiltásra, 3000 /háromezer/ Ft vagyonelkobzásra
ítélte.

Ezt az elítélést az 1989. évi XXXVI.törvény 1.§-ában írt
rendelkezés folytán semmisnek kell tekinteni.

A szabadságvesztés büntetést 1957. év február hó 4.napjától
1959. április hó 8.napjáig töltötte.

Budapest, 1990. február 16.napján

A kiadmány hitelesül:
Szerváci Lászlóné

Máziné dr. Szepesi Erzsébet
Máziné dr.Szepesi Erzsébet sk.
bíró

Filep István semmisségi határozata
(A család tulajdonában található)

Tartalom

Előszó

A karcagi 56 eseménytörténete

Csendes forradalom

Mellékletek